

گرنگی بڑھوون وکوی بیروا ئابووری

یونانی یہ کافی سہرہ کافی کونیا لایہ تی و پنگدانہ وو

پاسماوی ئو و پیرانہ لہ قوتابخانہ ئابووری

ماورجہ رخنہ کان را

دکتور محمد فاضل قہفتان زانکوی سہ لاحتہ دین

پیشہ کی :

مہبہ ست لہم باسہ مان . خستہ رووی ئو بیروا ئابووری بانہی
 ئوانہ ، کہ کاریگری خویان بہ خشیبہ لہ پتہ و کردنی بیرہ ئابووری یہ کانی
 سہدہ کانی پاش خویان و ئو بیروا بانہ لہ و کاتہ و تا روزانی ئو مرومان
 بہردہ و ام بڑا ونہ تہ یہ ک گوم و سہرچا و و ہموو کومہ لگاکانی ئو سہدہ بہ
 دوائ سہدانہ دا خوراکی بیرو ہوشمہ نندی بان لہ و سہرچا و و کانیا نہ و ہ
 ہل ہینجا وہ . .

کہواتہ دان نان بہ کاری بیرکہ رہ و کانی سہدہ کانی پیشوو ، ہمیشہ
 کاریکی راستہ و نابی لہ توڑینہ و و کولینہ و لہ ساری ئابووری بان
 کومہ لایہ تی بان ہر بار و باریک لہ بار و بارہ کانی تری ژ بان پشت گوی
 بخہ یں بان بین بہ جارنیک کاریگری بان لہ میژ ووی کاروانی بیرو
 ئابووری دا پوچ بکہینہ وہ . .

بوئہ مہبہ ستہ ، باسہ کہ کراوہ بہ چہ ند بہ شیکہ وہ :

- بیرو ئابووری لہ نیو سہدہ ی رڑنہ کونیا لایہ تی یہ کان دا . .

- بیرو ئابووری لہ باوہ شی فہلسہ فہدا . .

- ٹیفلاتون (۲۸ - ۳۴۸) پ . (ز) .

- ٹورستو (۳۸۴ - ۳۲۲) پ . (ز) .

ہر کاتیک بینہ سہر میژ ووی دہست نیشان کردنی ہلہانتی «بیرو
 ئابووری» لہ تیکر ای کاروانی ئابووری دا . ئووا یہ کسہر قوتابخانہ ی
 فیزیکراتہ کان و کلاسیکی یہ کان و لہ وانہ قوتابخانہ کہ ی «ئادہم
 سمیت» مان دیتہ و یاد . . ئو قوتابخانہ ی کہ بہ ہر دی بناغہ ی «زانستی
 ئابووری» دہ ژ میرین . . بہ لام . راستریش لہ مہ ئو وہ یہ کہ نہ ک تہ نیا بہ و
 قوتابخانہ و ہ بوہ ستینہ و ہ لکودہ بی بکہرینہ و ہ بوہ سہرچا و و ئو بیرہ
 ئابووری بانہ و لیرہ دا دہ بی پہ نابہرینہ بہر را و بیرہ ئابووری یہ کونہ کانی پیش
 زابین و بہ تہ بیت بیرہ ئابووری یہ یونانی یہ کان کہ لہ کہ لہ فہینہ سوفہ کانی -
 ٹیفلاتون و ٹورستو لہ کزینفون - دا کوبونہ تہ وہ . . و ئو وہی لیرہ دا شایانی
 باسہ و روونہ لای ہمسووان ئو وہ یہ کہ زور بہ ی ئو دیار دہ ئابووری بانہ ی
 سہدہ بہ سہرچوہ کان . ہیشت ہمان دیار دہن ئو ژانمان دا کہ بہردہ و ام
 دوویات دہ بنہ و ہ و . ئو پیرانہ ی تہ فسیری ئو دیار دہانہ یان کردہ و . ہیشتا
 ماوون و بہ سہر نہ چوون و ہ ہر دہم کاریگری بان بہردہ و امہ بو سہر
 کومہ لگاکانی ئم چہر خ و سہدہ بہ مان . .

- نه گزینفون (۴۲۵ - ۳۵۲ پ. ز).

- هه لسه نگاندنیکی بیره فه لسه فی یه یونانی یه کان که هندی له را نابووری یه کانیمانان بویه دهسته وه ددات . .
- نه نجامی باسه که . .

بیری نابووری له نیو سه دهی

رژیمه کویلا یه تی یه کان دا . .

- بیره نابووری یه کانی پیش سه دهی زانست -

۱ - گرنگی بیره نابووری یه کانی هم قوناغه میژووی یه:

سه بارت به گرنگی و به های بیری نابووری له کوی نه ده بی نابووری دا، له قوناغه دا و به تایبیت (سه بارت به کومه لگای یونان واته (گریکه کان) و کاریگه ری یان بوسه رگه شه کردنی بیری نابووری پاش خویان دوو بو چون هه ن:

یه کم: بوچوونیک یه سه ندنه کراوودان نه نان به دوری نه و بیره نابووری یه که هم رایه دوو پاتی (نه بوونی) نه وه ده کات که گویه هرگیز هیچ بیریکی نابووری گرنگ و کاریگه نه بووی له وه سه ده یه داو ته نانه ت نه نیو یونان خویشی دا، بو نمونه (جید) و (ریست): [میژووی مزاهیبه نابووری یه کان] هه ردوکیان لیکولینه وه کانیا ن سه بارت به (بیری نابووری) ده ست لیکولینه وه کانیا ن سه بارت به (بیری نابووری) ده ست پی ده کات له قوتا بخانه ی فیز یو کراته کانه وه نه لیکولینه وانه ی هه بوو بن پیش هم قوتا بخانه ی، هه میشه پشت گوی یان خستو وه دانیا ن به بوونی دا هرگیز نه ناوه، هه روه ها هه مان پاش سه بارت به (کانان Gannan) که نه میش هه مان رای نه و دو وانه ی پیشو - جید و ریست - ی هه بووه . .

دورنگ هرگیز دان نانی به گرنگی و دهوری (بیری کون و ناوه راست) دا واته بیره یونانی ورؤمانه کان و به لکوپیش نه وانیش و له کاروانی زانستی نابووری دا هیچ بایه خیکیان پی نادات . .

شومپه تریش هه روه که نه وان پی شیلی کاریگه ری نه و دوو قوناغه گرنگه ده کات له مه سه له ی گه شه کردنی تیوری یه نابووری یه کان دا^(۱)

به لام، به بیچه وانه ی پاکانی نه و کومه لانه ی سه روه، چه ندین بوچوون و رای که هه ن که زور به ریزه وه ده روانسه کاریگه ری بیره کونه کان و به تایبیت (بیری یونانی) سه بارت به گه شه کردنی بیره نابووری یه نوئی یه کان و هه میشه دوو پاتی نه وه ده که نه وه که گه ر نه و بیره کونانه نه بوونیا به هرگیز زوره ها بیری نوئی تر پاش نه مان نه ده خولقا و

نه ده هاته دی، له وانه ش بو نمونه: هانی که ماموستایه کی بیری نابووری نه مریکی یه، له په راوه که ی له ژیر ناوی (میژووی بیری نابووری ۱۹۴۷) وله به شی چواره می نه و په راوه ی دا، ده لیت که: (بیری یونانی کاریگه ری یه کی ته وای هه بوو بوسه رگه شه کردنی مزاهیبه نابووری یه کان، هه روه ها ده لیت که (نیغلاتون) یه که م که س بووه که ته خسیری نابووری میژووی) کرده و هوئی (بوونی ده وله تی) بو هه مه جور و هه مه چه شتی پیداوستی یه کانی مروف گه راندو ته وه که هه رگیز مروف و مروئیکی به ته نیا نه و کاره هرگیز به نه نجام ناهینیت . .

هه روه که ماموستا ئیبراهیم که له په راوه که ی له ژیر ناوی (میژووی لیکولینه وه ی نابووری و بیری نابووری - ۱۹۷۳ له لاپه ره ۱۳۸۶ سه بارت به باسی سه روه وه له ژیر ناوی «بوچوونیک یه راست» دا ده لیت: که تیوری نابووری زانستی و به مانیا به کی نوئی هرگیز نه هاته ته دی تا پاش داننی «بسه رته کانی رژیمی سه رمایه داریی پیشه سازی» واته پاش سه ده ی هه له هانی شیوازیلک که پی ده وتری (مانیفه کتورا) نه وه ش له کونیی سه ده ی هه قده و سه رته تای سه ده ی هه ژده، له به ر نه وه، نه و تیوریانه ره نگاوی راستی یه کی ماددی نه و رژیمه نو بر اووه . .

به لام له گه ل نه وه ش دا ده لیت که: بیره سه روه وه کانی قوناغی کویلا یه تی و به تایبیت بیره کانی لای فیله سووفه (یونانی و چینی یه کان) که له چه ند رست و اتای نابووری دا کوبوسونه وه، نه وانه تیکر ره نگاوی هه ندی له مهرجه ماددی یه کانی رژیمی به ره مه یه نیانی شمه کی بچوک - واته (به ره م بو بازار) - داوه ته وه مه به ستیکیان نه وه دا داوه به ده سه توه . . نه و دیارده یه ش کاتی ده رکه و تووه که (خواه نندارینی تایبته ی هوکاره کانی به ره م و دابه شبوونی کار . .) لای یونانی یه کانی نه و سه ده یه گه شه یان کردو وه ئالوگور و گورینه وه ی نیو بازاره کان و به کاره نیانی پاره بو نه و مه به ستانه سه ری هه لداوه و گه شه یان کرده . .

جا نه و تیوریانه و راستر له وه ش بلین، نه و را نابووری یه (یونانی) یه یان (چینی) یانه له راستی دا چه ندین خالی بنه رت و بنکه ی پشکووتنی تیوری یه نابووری و کومه لایه تی یه نوئی یه کان بووه . . چونکه نه و رایانه هه میشه یه کم هه ولیکی سه رته تای بووه سه بارت به راست بوو نه و یان - واته ته قینه وه یان - به رووی گیر و گرفتنی نابووری و کومه لایه تی یه خولقا وه کانی سه رته تای دروست بوونی نابووری یه کی (شمه کی) و (نهختی) (x) که نه وانه به ش به حالی خویان نه و مه نگی و ته سکی و داخراوی یه کومه لایه تی و نابووری یه یان شکاندوه . .

واته، رژیمی کومه لگا سه رته تای یه کونه کانی نه و سا یان شکاند که له وه و پیش نه و رژیمه گیر و گرفتنی نابووری یان نه زانیوه چی یه!! و نه وه لیزه دا شایانی باسه، سه بارت به گرنگی ده ورو رولی بیری بیره ره وه کونه کان و به تایبیت فیله سووفه یونانی یه کان، وه لامه کی مارکسه که

ناردوویه تی بو (دورنگ) که نمی دووه میان به جارینک دهوری نهو بیره کونانه ی بی یایمخ و بی پیز کردوه به لام مارکیش لیره دا «دوویاتی نهوه ده کاتمهوه که بیره کونه کانی نهوانه، له پرووی میژ ووی بهوه بنکه یه کی تیوری زانستی نوی به...».

هرچهند کومه لگای سهرتایی (خیله کی) هه ندیک بیری ته کنیکی سه بارهت به پرکردنه وهی پیداویستی به نابووری یه کانی مروفی هیناوه ته بهرهم (... به پیتی زهوی، گورینی که ژه کان... هتد) به لام گیروگرتیکی نابووری نهخستنه روو، چونکه کارو کرداری بهرهم و چاره نووسی دهستکه ونه کانی له ژیر دهستلانی بهرهمه نه ره که دا بووه، بویه هرگیز نه قوناعه دا بیری نابووری به واتایه کی پر به پر ده رنه که وتسووه... به لام له کاتی گواسته وهی کومه لگای سهرتایی بو کومه لگایه کی چینایه تی که له نهجی (دهرکه وتی خواهندارینی تاییه تی هوکاره کانی بهرهم دا) و به دهستتانی (بژیمی بهرهم بو بازار) و (بژیمی نالوگوری) بهرو بووم و بهرهمه کانیان هاته کایه وه، ههروه و ن بوونی دهستلانی دهوری بهرهمه نه ره بو سه کرداری بهرهم و گورینه وه، چهن دین بارو دوخی ماددی پیدا بوو بو نهوهی چهن دین بیری کومه لایه تی و نابووری له دایک بین که رهنگای نهو بارو زروفه تاییه تی یی خویان بده نه وه، و تهفسیری دروست بوونی نهو کومه لگایه و بنه رتی نابووری یه کان دهرکه ویت... نهو دیاردانهش به شیوه یه کی کاره کی له کومه لگا کونه کان دا رووی دا که له ناوئاخنی دا چهن دین بیرو رایان نیا خولقا، که له مه وودوا و له شونی خوی دا باسیان ده که ین

بیری نابووری له باوهشی فلسفه دا:

نهوهی پیش همسوشتی سهرنجمان راده کیشی نهوه یه که بیری نابووری له سه ده کونه کان و سه ده کانی ناوه راست دا که دوو قوناعی میژ ووی دوورو دریزی پیش قوناعی سه رمایه دارین، هرگیز نهو بیرانه بوونیکی سه ربه خوی بهخووه نه دیوه، به لکو هه ردهم له باوهشی چهند قوتابخانه یه کی بیری تر دا خویان مه لاس داوه، وهک بیری نابووری له (ساوئاخنی فلسفه یی یونانی) دا یان له ناوه رۆک باوهشی (بیری لاهوتی) سه ده کانی ناوه راست دا له نه وروپا یان له باوهشی لیکولینه وه (میژوو فلسفه یی میژوو) لای بیرکه ره وه ئیسلامی به عه ره یه کانی سه دهی چواره دا^(۱)

له سه دهی یونانی یه کان دا به تاییهت لای (ئیفلاتون ۴۳۷ - ۳۴۷ پ. ز، ئورستو ۳۸۴ - ۳۲۲ پ. ز) ده بینین بیری نابووری له باوهشی فلسفه دا بووه رابه ری نابووری به شیکی جیانه بروه وه بوه له کوی

فلسفه یی گشتی ده ولنهت و کومهل داو بیره کانی نه مان له سه ده کانی پینج و چواری پ. ز دا هه میسه رهنگای کات و سات و دوخی تاییه تی ولانی یونانی به گشتی و نه ئینا به تاییه تی داوه ته وه... له پرووی باری نابووری و چالاکی کشتوکالی و سه بارهت به یه که ی بهرهمه نه مان نهو بواره دا یان چالاکی یه پیشه یی یه کان و کاری کویله له کانه کان و دهره نیانی کانسزاکان یان سه بارهت به ترکیبی چینایه تی کومه لگای یونانی و دهوری بیگانه کان له ولانی یونانی نهوسا له بواری بازارگانی دا... واته کومه لگای یونانی و به تاییهت له سه دهی پینجهمی پ. ز. دا کومه لگایه که بنه رت بوه له سه ر کاری کویلا یه تی و له سه ر نهوان وه ستاوه، هه رچهن ده که هه ندی له میژوو نووسه کان ده یانه ویت گرنگی دهوری کویلا یه تی له (کومه لگای یونانی کون) دا کهم که نه وه، که گویا نهوان بنه رت و بناغه یه کی کومه لایه تی و سه ره کی نه بوو ین...

نا لهم کومه لگایه دا (بیری نابووری) له باوهشی فلسفه دا ده بیننه وه و نهو بیرانه زیاتر سه بارهت به گیروگرتی دیارده کانی نیکرای ژپانی خه لکانی نهوسا دواوه بیری نابووری نهوساش هه ر له خزمه تی رامیاری دا بوه...^(۲) نهوه سه بارهت به بیری یونانی و بنه رتی ماددی نهو بیره روخاندنی کومه لگای خیله کی یه که یه و گواسته وهی نهو کومه لگایه بو کومه لگایه کی کویلا یه تی چینایه تی... که دهرکه وتی خواهندارینی زهوی و دابه شکردنی کارو نالوگور، بوونه هوی دهرکه وتی بژیمیکی ئوروستوکراتی زهوی و به تاییهت له ده ولنه تی شاره یونانی یه کانی سه دهی هه شتی پ. ز. دا و له و کاته شه وه شیوازی کشتوکال کردنکی داخراو سه ری هه لدا، که ورده ورده دهستی بوه کرد که پشت بیهستی به بازاره وه و له نهجی نهوهش دا ورده ورده خواهندارینی له کشتاره سه ربه سه کان - واته خواهندارینی زهوی و هوکاره کانی بهرهم - سه نرایه وه و نهو دهسته و کومه له کران به «کویله»... نهوهی شایانی باسه... نهوه یه که فلسفه یی یونانی، له ناوئاخنی دا رهنگای نهو بارو نارینکی یه کومه لایه تی و نابووری یه خوی ده داته وه که له نیو چینه کانی کومه لگا یونانی یه که دا پرووی ده دا، به تاییهت نارینکی و ناکوکی و مملسانی نهو چینانه، جا بوگه شتن به بیره نابووری یه کانی لای یونانی یه کان ده بی هه میسه بگه رینه وه بو که له فیهله سه وه کانیان به تاییهت فیهله سوف و بیرکه ره وه رامیاری یه کانیان که لیره دا کوی بیره نابووری یه کانی نهو کومه لگایه له خودی نهوانه وه هه ل قولاهه بهینی نهو راو بوچرونه فلسفه یی و رامیاری و رهوشتی یه کانیانه وه^(۳) که پاشان باسی هه ره که یان به جیسا ده که ین و پاشماوهی کاریگه ری و راو بیره نابووری یه کانیان له قوتابخانه کانی پاش خویان دا ده بیننه وه.

ثيفلاتون فېلېلسوفىكى بەناوبانگى يونانى، قوتابى سوكرات و ماموستاي نورستو بووه ئىندامىكى چىنى نوروستوكرات بوه، بهلام له گهله ئهوش دا هەرگيز دزى ديموكراسى نه بووهو به شيوه يهكى رهاو بى سنوور دزى حوكمرانى بازرگانه كان نه وه ستاوه ته وه له و كاته دا، بهلكو هم دزى زيارويشتن و فيشال و به خودا هملداني نه وه دهسته و حوكمرانه بازرگاني يانهى نه وه قوناغ و سه دهه به بووه .

بهلام ثيفلاتون كاتى له هوى دروست بوونى كومه لگا راميارى به كان ده كوتلته وه هميشه وا ده بىنى كه پيوسى دابهش كردنى كارو ههر ديارده يهكى باشى نه وه دابهشكردنه هميشه نه وانن كه بوونه ته هوى نه وهى كه مروف زيانان پيكه وه بروين و شاره راميارى به كان دروست بين .

ثيفلاتون، (دابهشكردنى كار) وهك ديارده يهك هميشه له نهجامى جياوازي يهكى سروشتى (كارامه يى نيو خهلكى) و (جياوازي پيداويستى يه كانى) روزهانى ژيانى مروف دا ده بىنيه وه . بهلام هم له م بوچوون و شىفال كردنه وهى دا روه نابورى و كومه لايه تيه كانى نه وه دابهشكردنه ناخاته روو .

ثيفلاتون، دانىشتوانى (كومار) يه نمونه يى يه كهى دهكات به دوو چينه وه :

- چىنى دهسته لاتداره حوكمرانه كان «The Rulers»

- چىنى حوكمكراوه كان . . The Ruled

چىنى يه كه م دابهش دهكات به (پاسه وانن كان و ياريدده رة كانيان) بهلام چىنى دووه ميان : (خواهون پيشه همه جزه كان . .) كه هەرگيز مافى نه داوه به م چينهى دووم كه شياوى نه وه بى حوكمرانى ولانى به دهسته وه بى وه هميشه به چاويكى نرم سهيرى كردوون . بهلام سهبارت به چىنى يه كه م ده لىت : كه ئىندامانى هم چينه هوردم ده بى ههر له مندالى يه وه جيا له وانى كه بژين و گرنگى ته واو بدرى به ريكويىك خستيان و تووى فلهسهفه له ميشكيان دا بچينزى وه همه جوز مشقى شهرو شورو جهنگيان فيربكرى، چونكه نهركى پاراستى (دهولت) له ههر هيرشيكى بيگانه له سه شانى نه مانه به نازاى و هوشمىندى به رهنگارى بن و به رهه لىستى بكن .

كاتى، تممنى ئىندامانى هم چينه دهگه نه (۳۰) سال پيوسته له سهريان كه له تاقىكردنه وه يهكى تابه تى دا نه وانى شياون بىنه (فيلهسوفى پادشايان) و بو نه وه مبهسته ههلبزيرين و نه وانى له م تاقىكردنه وانن ده سه رناكهون به ياريدده رة ده مينه وه وه نهركى ههلسورانندن و كارگيرى گشتيان بى ده سپيرى . . كه واته ثيفلاتون

چاوى له دروستكردنى (ميرى يهكى بوختكراوى بى كهرد) بووه . . واته دهسته لاتى دهسته و كومه له يهكى ههلبزاردى بوخته .

ثيفلاتون، له پروژه كهى دا - كومار - ي قه ده غه ي پاسه وانن كان واته - چىنى يه كه م - دهكات له كاركردنيان له ههرو ئيش و پيشه يهكى به رهه م هينان و هم چينه دوور ده خسته وه له وهى به دووى پاره پيدا كردن و سامان كه له كه كردن دا برون، چونكه نهجامى نه وه لاي هم، نووشويستيان ده بى، بهلكو ته نيا فرمانى سه رشانيان ههلسوراندى كارو فرمانى كومه له به بى ميشك و بيرو هوشيان . .

ثيفلاتون، به بهربلاوى يه كه وه ده روانيته (مال و ثافرت) له به ردم چىنى يه كه م داو . . ههر له و بوچوونه وه يه كه : (خيزان و خواهونداريتى تاكه كهسى) پوچ دهكات وه كه گوايه نه وه بهربلاوى و بوونه گشتى يه وه تير بوونى نه وه چينه يه ده بىته هوى نه هيشتى ناكوكى و مرخ له پهك خوش كردن . . بهلام به پيچه وانن نه موه رنى داوه به چىنى دووم كه (مافى خواهونداريتى تاكه كهسى) هه بى و خيزان بو خوى دروست بكات . .

بهلام، سهبارت به پراوى (ياساكان) ثيفلاتون (ژماره ي دانىشتوانى) كوماره نمونه يى يه كهى به ۵۰۴۰ هاولاتى دهست نيشان كردوه و به بى هم راده دهسته لاتداره كان واته پاسه وانن كان بو نه وهى نه و راده دهست نيشان كراوه پياريزن مافى نه وه بيان هه به كه ته ممنى ژن هينان يان شوو كردن ريك ريخن و بويان هه به هانى مندال بوونيان بدن يان به پيچه وانن وه به رهه لىستيان بكن له رى خه لات كردنيان يان سزا دانيان يان نه و زياد بوونه به زور و زورمى به توپزى بگويزنه وه بو شوينه وارنيكى تر . .

نورستوش، ههروهك ثيفلاتون لايه نگرى راي زوربوونيكى دانىشتوانيان كردوه به شيوه يهكى (ئاراسته كراو) ههروهك نه مرو له م سه ده يه ي نه مرومان دا ديارده يهكى باوه ههر بو نه وه مبهسته ش ثيفلاتون وا ده بىنى كه پيوسته (پاسه وانن كان) روويكه نه (كوشتن و نه هيشتن) ي له داىك بووه كان بو مانه وهى نه و ژماره دهست نيشان كراوانه و (ريك مانه وه) ي ژماره كه وهك خوى . . نه وهى شايانى باسه هاندهرو مبهستى دهست نيشان كردنى دانىشتوان به ژماره يهك هه رگيز به مبهستىكى نابوورى نه بووه، واته له نهجامى ترس و له رزى هه ژارى و نه بوونى دا نه بووه، بهلكو مبهست ته نيا جى به جى كردنى (ريك وه ستانده وه يهكى راميارى) بووه . .

ثيفلاتون، ده روانيته (بازرگاني) وهك پيشه يهكى نارهوا و نه و پيشه يهش به رهوا له قه له م ده دا نه گهر بازرگانه كه چاوى له به دهست هينانى قازانجه وه نه بى . . و بهلكو ته نيا داواى (به هاى تىچوون) ي خزمه تگوزارى يه كهى بكات كه نهركى تيا كيشاوه و

سه‌بارت به‌مه ده‌لیت: (له‌سەر مروڤ پنیوسته که هه‌ولی زیادکردنی نرخ نه‌دا به‌لکو ته‌نیا داوای به‌های ئه‌و خزمه‌ت‌گوزاری‌یه‌ی بکات و به‌س...) (۱۳)

زیر و زیو لای ئیفلاتون، دوو هوکارای نابه‌سندو زهر به‌خشن و هه‌روه‌ها (سووش لای ئه‌م نارویه‌و به‌وی‌یه‌ قه‌ده‌غه‌یه...) (۱۴)

ئه‌وه‌ی شایانی باسه‌ ئه‌وه‌یه‌ که (کو‌ماری‌یه‌ نمونه‌ی) به‌کی ئیفلاتون که هینابویه به‌رچاوی خوی... هه‌میشه (خه‌یال) بوه و به‌لکو دوور بوه له‌ جی‌به‌جی کردنه‌کی (به‌شینه‌یه‌کی کاره‌کی...) هه‌روه‌ک ئیفلاتون خوی دانی به‌وه‌دا ناوه!! پاشان کو‌مونیستی‌یه‌کی ئیفلاتون بی‌سی و دوولی کردنی هه‌میشه ئه‌ندیشه‌و خه‌یال بووه، ئه‌و کو‌مونیستی‌یه‌شی، کو‌مونیستی‌یه‌کی ئوروستوکراتی چینایه‌تی بوه... (۱۵)

بو‌ئه‌وه‌ی زیاتر بچینه‌ بنج و بناوانی (بیره‌ میسالی) به‌ ئابوری‌یه‌کانی ئه‌م فه‌یله‌سوفه، ئه‌م چهند سه‌رنج و خالانه‌ی خواره‌وه چهند شتیکی رووتیرمان بو‌ده‌دات به‌ ده‌سته‌وه... :

۱ - بنج و بناوان و ره‌گ و ریشه‌ی کو‌مه‌ل‌کاو به‌وی‌یه‌ش
بنج و بناوانی (ده‌وله‌تیش) دریز ده‌بنه‌وه له‌ (داب‌ه‌ش کردنی کاری کو‌مه‌ل‌ایه‌تی) داو ئیفلاتون ئه‌م دابه‌شکردنه له‌ ئه‌نجامی (جیاوازی نیو تواناو کارامه‌یی) سروشتی خه‌ل‌کانی کو‌مه‌ل‌ دا ده‌بینه‌وه به‌لایه‌ک و به‌ لایه‌کی که‌ش دا له‌ ئه‌نجامی (پیداوستی) به‌ هه‌مه‌ جوهره‌کانی مروڤ... :

۲ - (تایه‌تمه‌ندی) و (داب‌ه‌شکردنی کار) له‌نیو خه‌ل‌کانی کو‌مه‌ل‌ دا ده‌بینه‌ هزی هه‌له‌هاتن و ده‌رکه‌وتنی بازرگانی... (۱۶)

۳ - ئیفلاتون به‌داوای تیوری‌یه‌که‌ی دا ناکه‌وی سه‌بارت به‌ روون کردنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی نیو دابه‌شکردنی کارو ئالووگور له‌ روویه‌که‌وه‌و له‌نیو دروستبوون و ده‌رکه‌وتنی ده‌وله‌ت له‌ روویه‌کی که‌وه، ئه‌وه‌ی که‌ زانستی کو‌مه‌ل‌ایه‌تی له‌ سه‌ده‌ی نۆزده‌یه‌م دا دۆزی‌یه‌وه‌و خستیه‌روو، ئه‌وه‌ش به‌ ده‌ستیشان کردنی زنجیره‌یه‌ک له‌ په‌یوه‌ندی نیو دابه‌شکردنی کارو خاوه‌نداریتی هوکاره‌کانی به‌ره‌م دا ئالووگور، دروست بوونی چینه‌کان و ویسته‌مینی خولقاندنی ده‌وله‌ت... :

۴ - ئیفلاتون، (سه‌رچاوه‌ی کو‌مه‌ل‌ایه‌تی دابه‌شکردنی کاری) پشت‌گویی خستوه‌و سه‌یری ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ی کردوه که‌ ته‌نیا (دیاردیه‌کی سروشتی) بی‌و به‌لکو لای ئه‌و په‌یوه‌نده به‌ مه‌سه‌له‌ی (تواناو کارامه‌یی سروشتی مروڤه‌وه...) هه‌روه‌ک چون له‌مه‌وپیش باسمان کرد... :

۵ - هه‌رچه‌م‌ند که‌ ئیفلاتون باسی (په‌یوه‌ندی نیو دابه‌ش کردنی کارو به‌ر بلاوی بازاری) نه‌کردوه، ئه‌و دیاردوه‌و په‌یوه‌ندی‌یه‌ی که‌ نه‌ وی‌دا (ئاده‌م سمیث) خستیه‌روو به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌ش دا ئه‌و به‌رخانه‌ی له‌

ئیفلاتون گیراوه له‌لایه‌ن هه‌ندی ئابوری‌ناسه ئاکادیمیه‌کان وه‌ک (روشر و دورنگ) سه‌بارت به‌ دان نه‌نانی ئیفلاتون به‌ (بازار) دا وه‌ک هوکارینکی دابه‌شکردنی کار هه‌میشه په‌خه‌یه‌کی رووکه‌شه، چونکه بازار خۆبه‌خۆی خۆی له‌ روویه‌کی میژووی‌یه‌وه دروست بووه له‌ ئه‌نجامی دابه‌شکردنی کاری کو‌مه‌ل‌ایه‌تی دا نه‌ک وه‌ک راده‌یه‌کی ده‌ستیشان کراوی گه‌شه کردنه‌کی... :

۶ - مه‌به‌ست له‌ تیوری‌یه‌که‌ی ئیفلاتون، به‌کاره‌ینانی بوه بو مه‌به‌ست و به‌رئه‌نجامینکی رامیاری ئاشکرا که له‌ (شانازی و ریزلیگرتنی رژیمی چینایه‌تی‌یه‌کی داخراودا کو‌ده‌بینه‌وه که (Castes) ی پی‌ده‌گوتی و کو‌ماریتی‌یه‌که‌ی له‌سەر ئه‌و به‌رته دروست کردبوو... :

ئه‌وه‌ی له‌ تیوری‌یه‌که‌ی ئیفلاتون دا سه‌رنجمان راده‌کیشی: نه‌بوونی ناکوکی و مملاتی چینایه‌تی... بی‌گومان ئه‌م رایه‌ی ئیفلاتونیش هه‌میشه، په‌نگاوی رق و کینه‌ی خوی بوو ده‌یدا به‌وه سه‌بارت به‌و ناکوکی‌یه‌ی هه‌بوو له‌نیو چینه‌ به‌یه‌ک دا چوه‌وه‌کان دا که به‌رده‌وام زیانی به‌ دیموکراسی یونانی ده‌به‌خشی... :

هه‌روه‌ها نه‌هیشتی و توانده‌وه‌ی رژیمی چینایه‌تی له‌ ده‌وله‌ته نمونه‌یی‌یه‌که‌ی دا... نه‌ک به‌ پوچ کردنه‌وه‌ی چینه‌کان، به‌لکو به‌خولقاندنی رژیمی ده‌سته‌و چینیکی به‌سه‌رخو داخراودا که به‌رته ده‌بی له‌سەر هه‌لبژاردنی ده‌سته‌یه‌کیان بو‌ حوکمرانی و پاراستنی ولات که به‌وی‌یه‌ ده‌بی ئه‌م چینه‌ سه‌ربه‌ست بی له‌ (وه‌به‌ره‌ینان و کار) دا - ئه‌مه‌ش ئه‌و بیره‌ کو‌مونیستی‌یه‌ دا ئاشراوه‌یه له‌ کو‌ماری ئیفلاتون دا - و ده‌سته‌و کو‌مه‌له‌کانی تریش

- چینی دووم - تایه‌تمه‌ند ده‌بن له‌ پشه‌وکارو به‌ره‌م دا (۱۷) واته ئه‌گه‌ر پیش ئیفلاتون دابه‌شکردنی کار له‌سەر به‌رته‌تی (توخمی مروڤ) - ژن یان پیاو (+) بووبی یان وه‌کو له‌سەر به‌رته‌تی (ته‌مه‌ن) ئه‌وا ئه‌م جوهره دابه‌شکردنه به‌پیی راکه‌ی ئیفلاتون به‌رگینکی نوبی وه‌رگرت که ئه‌ویش دابه‌شکردنی کاره‌ به‌پیی چینه‌ کو‌مه‌ل‌ایه‌تی‌یه‌کان... که کو‌یله‌کان به‌کاری به‌ره‌مه‌ینان و گوزه‌رانه‌وه خه‌ریک ده‌بن و سه‌ربه‌سته کانیش به‌کاری جه‌نگ و فه‌له‌فه‌و و یژه‌وه هونه‌ره‌وه... هتد. وه‌ر له‌م باره‌یه‌وه ئیفلاتون وتویه‌تی که سه‌ربه‌سته‌کان واته چینه‌ ده‌سته‌لاتداره‌کان، هه‌لسورینه‌رانی کاروباری پاراستن و پاریزگاری ده‌وله‌ت، هه‌رگیز ناکرێ خه‌ریکی (پیشه‌) به‌ک بن و (کار) بکه‌ن و به‌لکو ده‌بی له‌و بواره دوور بن تا به‌ته‌واوی خه‌ریکی مه‌سه‌له‌ی فیر بوون و مه‌شق کردن بن و شاره‌زایی ته‌واو به‌ده‌ست بینن تا مسوگه‌ری خولقاندنی سه‌ربه‌ستی بو‌ ولات به‌ ئه‌نجام بینن... (۱۸) که‌واته، ئیفلاتون داوای خولقاندنی ده‌سته‌و کو‌مه‌له‌یه‌کی (هه‌لبژارده‌ی) پاکو پوختی کردوه دژی ده‌سته‌و کو‌مه‌له‌یه‌کی تری (خواه‌ن پشه‌و

بهره‌م‌هینەر) که بهم پی‌یه... راستی‌یه‌کی ده‌روونی خوی تومار ده‌کات سه‌بارت به هەر دوو رژیمه باوه‌که‌ی یونانی خوی به بزیمی (شه‌ئینا)ی دیموکراسی و هەردوکیان له هه‌مان کات دا تووشی نووشوستی و روخاندنیکی ناوخویی بووون...

ئەم تیوری‌یه ئیفلاتونی‌یه، تەنانه‌ت له سەده‌ی ئیفلاتون خوی‌دا به‌کار ده‌هات بو خوش کردنی (شورشیکێ دژوه‌ستانی ئوروستوکراتی دژی ده‌ست‌لانی بازارگانه دیموکراسی‌یه‌کان...

له ئەنجامی شینال کردنه‌وه‌ی ئیفلاتون سه‌بارت به سروشتی کرداری (به‌های ئالوگور) ده‌کاته ئەوه‌ی که به‌های نه‌و ئالودگوره) ئەنجامی دابه‌شکردنی کاری کومه‌لایه‌تی‌یه‌و! له به‌های ئالوگور ده‌کات که دیارده‌یه‌کی کومه‌لایه‌تی بی، به مانای ئەوه‌ی که نه‌و به‌هایه خولقاوو ئەنجامی پیداوستی مروف بی له کاری هه‌لسانگانندی شمه‌کیک به شمه‌کیکی تری پیوست له کومه‌لگا شمه‌کی‌یه بچوکه‌ده‌دا...) که نه‌و کومه‌لگایه‌ به‌رته له‌سه‌ر دابه‌شکردنی کار که هه‌موو مروفیک واته هه‌موو تاکه که سیک له کومه‌ل دا ناچاره که (کار) بکات بو خه‌لکانی که‌ی کومه‌ل...

ئیفلاتون ئەوه‌نده‌ی نه‌ما بوو بگاته ئەنجامی (تیوری به‌های کار) چونکه نه‌و به‌روونی و به‌ناشکرای کارو به‌های ئالوگوری به‌یه‌که‌وه به‌ستبوو، به‌لام ئەوه‌ی ده‌ستی ئیفلاتونی گرت وه‌ک هەر بیرکه‌روه‌یه‌کی سەده‌ی کوبیلایه‌تی - کومه‌لگاکانی یونانی‌یه‌کان و چین و رومان - و نه‌گه‌شتی بو ئەو مه‌به‌سته (بوغزاندنی کار) بوو، چونکه له‌وه‌سە‌ده‌یه‌دا (کار) په‌یوه‌ند بوو به‌ کۆیله‌کان و فرمانی سه‌ر شانی ئەوان بوو نه‌ک چینه‌که‌ی که...¹¹

جا گەر ئەمانه‌ی سه‌روهه باس‌مان کردن به‌گشتی بریتی بن له چوارچیوه‌ی بیره‌کانی ئیفلاتون وه‌ک په‌کیک له هه‌ره‌گه‌وره بیرکه‌روه‌وه‌کانی سەده‌ی یونانی‌یه‌کان که می‌زوویه‌کی بیرى ئابووریمان بو ده‌خاته‌روو... لیره‌دا پرسیار ده‌که‌ین و ده‌لین ده‌بی بریار چی بی به‌سه‌ر ئەو بیرورایانه‌دا؟ له وه‌لامی ئەمه‌دا ده‌لین... که سه‌بارت به‌ بنه‌رته‌ی ئابووری بو (دروستکردنی ده‌ولت) یان سه‌بارت به (دابه‌شکردنی کار) ناتوانسێ هه‌رگیز به‌پیت و به‌ره‌که‌تی ئەم دوو بیره سه‌ره‌کی‌یه‌ی ئیفلاتون پووج بکرتنه‌وه‌ یان له‌بیر بکرتنه‌وه، چونکه شیکردنه‌وه‌و یوچوونی ئیفلاتون سه‌بارت به (دروستبوونی ده‌ولت) ئەتوانسێت به‌راوردبکرت به‌و تیوری‌یه‌ هاوکاری‌یه‌ کومه‌لایه‌تی‌یه‌ نو‌ی‌یانه‌ی پاشان ده‌رکه‌وتن: وه‌ک بنج و بناوان بنه‌رته‌تیکی په‌یوه‌ندی‌یه کومه‌لایه‌تی‌یه‌کانی نیو کومه‌ل، چونکه پیوستی هەر که سیک به‌وی ده‌ورپشتی جوړه هاوکاری‌یه‌ک ده‌خولقینی که ئەویش له ئەنجامی جیاوازی و له‌یه‌ک نه‌چوونی پیداوستی‌یه‌کانی مروفه... به‌لام سه‌بارت

به بیرى (دابه‌شکردنی کار) لای ئیفلاتون، بریتی‌یه له سه‌ره‌تای ده‌ست پی‌کردنی ته‌وژمی بیریک که پاشان په‌کیک له ئابووی زانه به‌ناوبانگه‌که‌ی سەده‌ی هه‌ژده ناده‌م سمیت - که گه‌شته ئەوپه‌ری...

به‌لام ئەوه‌ی شایانی باسه جوړه جیاوازی‌یه‌ک هه‌یه له‌نیو هه‌ردوو جوړه دابه‌شکردنه‌کانی کار چ لای (ئیفلاتون) و چ لای (ناده‌م سمیت)... (ئیفلاتون): داوای تاییه‌تمه‌ندی هه‌موو که سیک ده‌کات له کار یان پیشه‌یه‌ک دا له‌سه‌ر بنه‌رته‌ی ئەوه‌ی که هەر که سیک جوړه توناو کارامه‌ی و لیهاتنیکی سروشتی خوی هه‌یه یارمه‌تی ده‌دا که شیوای ئەو کارو پیشه‌یه بی زیاتر له په‌کیکی تر، بو ئەم مه‌به‌سته ده‌لیت: که هه‌رگیز دوو که‌س نین که به‌ ته‌واوی له‌رووی نواناو کارامه‌یی سروشتیان له‌یه‌ک بچن... به‌لکه‌و هەر په‌که‌یان ئەوی که جیاوازه، په‌کیکیان باشه بو کاریک و ئەوی تریان بو کاریکی که... و ده‌لیت که ده‌گونجی که سه‌رکه‌وتنیکی باشتر به‌ده‌ست به‌پیزیت گه‌ر مروفیک به تهنیا کاریک خوی خه‌ریک بکات و توناو کانی خوی دابه‌ش نکات به‌سه‌ر چه‌ند کاریک دا. له‌به‌ر ئەم هویانه به‌ره‌مه‌یانی هه‌موو شتیک باشتر و زوتر و ره‌خسوتر ده‌بی گه‌ر هەر که سیک تهنیا کاریک بکات له‌گه‌ل توناو کارامه‌یی سروشتی خوی‌دا بگونجی، له کاتیکی گونجاوی‌دا بی‌ئەوه‌ی ده‌ستی خوی له هیچ کاریکی که‌دا تیکه‌لاو بکات، بو ئەوه‌ش ده‌بی له شاردا خاوه‌ن پیشه‌و کارگه‌یش هه‌ین له به‌ره‌مه‌یینه‌ره‌کان و بازارگانه‌کان و بازاریش هه‌بی و پاره‌یه‌کیش بو ئالوگور کردن...

به‌لام (ناده‌م سمیت) گرنگی داوه به (دابه‌شکردنی کرداری به‌ره‌مه‌یانی شمه‌کیک له شمه‌که‌کان...) بو چه‌ندین کرداری تر له خوی بچووکت که هەر کاروکرداریک له‌وان وردکراوه‌توه که سیک یان چه‌ند که سیک تاییه‌تمه‌ندی تی‌دا په‌یدا ده‌کات، نه‌ک له‌سه‌ر بنه‌رته‌ی لیهاتووی‌یه‌کی خویی سروشتی که له نیو خودی ئەو مروفه‌ دابه‌، به‌لکه‌و له‌سه‌ر بنه‌رته‌ی ئەوه‌ی که تاییه‌تمه‌ندی ده‌پته‌ هوی (زیادبوونی به‌ره‌مه‌یانی کاری مروف...)

به‌لام ئەوه‌ی په‌یوه‌نده، به ریک‌خستی رامیاری ده‌ولت و دابه‌شکردنی بو ئەو چینه‌، ئەوه ده‌به‌خشی که ئیفلاتون ئەوه‌ی له‌بیردا بو که گوايه بتوانی شاروچکه‌یه‌کی نمونه‌یی پیک به‌نی له‌روویه‌کی زانستی‌یه‌وه و ئەمه‌ش دوور نی‌یه به شیوه‌یه‌کی کاره‌کی تر بگونجایه له شاره ئیغریقی‌یه‌ کۆنه بچووکه، که‌م دانیش‌توانه‌کان دا... به‌لام دروستکردنی شاریکی ئیفلاتونی له واقیعیکی ریالیستی پاش گه‌وره‌بوونی شاره‌کان و گه‌وره‌بوونی قه‌واره‌ی دانیش‌توانی هه‌رگیز کاریکی و ئاسان نه‌بوو، بو‌یه هه‌ندی‌ک له نوسه‌ره‌کان ناوی ئەم شاره‌یان نا شاری ئەندی‌شه‌و خه‌یان یاوه‌کو شاری ئیتوبیای ئیفلاتونی

جا ئەمەش لىزەدا شۈينى ئەو نى يە باسى بگەين، بەلكو تەنيا رووە ئابوورى يەكەى ئەم شاروچكە يە ھەل سەنگىن، ئەو ھەرگىز رىكخراونىكى سۇشالیستى يان كۆمۈنىستى نى يە (۱) كەوا ھەندىك لە نووسەرەكان دەيخەنە پال ئىفلاتون، چونكە سۇشالیستى ياوھەر كۆمۈنىستى بىنەپتە لەسەر پوچ كۈردنەوى خاوەندارىتى تاكەكەسى و شۈين گرتنى خاوەندارىتى گشتىبى دەولەت لە شۈينى ئەو خاوەندارىتى يە تاكەكەسى يە، كە ئەمەش ھەرگىز لە رىكخراوى يەكەى ئىفلاتون دا بەدى نەدەكراو ھەمىشە قەدغە كۈردنى خاوەندارىتى تاكەكەسى تەنيا سەبارەت بوو بە چىنى (حوكمرانەكان و سەر كۈردەو ئەفسەرەكان . . . ھتد) ئەمەش لەلای ئىفلاتون لەو ھەو ھەتايو كە (خاوەندارىتى تاكەكەسى لەخوى) دا ئەنجامىكى خراب بەدەستەو بەدات ياوھەر كۆلە ئارەزووى ئىفلاتونەو بى كە ھەموو كەس يەكسان بىن لەرووى بوون و خاوەندارىتى يەو^(۱) بەلكو ئەو دەگەرتنەو بو ئارەزووى ئەو سەبارەت بە دوورخستەو (چىنى حوكمرانەكان . . .) لەچاوپرېتە پارو دەرامەت يان زېرو زېو، تەننەت ئىفلاتون نەبوستەو لەو كۆمارەى خەيالى لى كۈردبەو تەننەت خاوەنى مال و كۆشكى خۇشيان بى . . . چونكە ئەم ئەيووت كە ئەم چىنە لە بىنەپت و پەسەنى خۇبانەو لەخودى خۇيان دا خاوەنى ھەموو جۈرىكىن لە كانزى دانسقەو دەگمەن كە (خو) لە دل و دەرويان دا پى سپاردون.^(۲) ئىفلاتون، دان دەنى بە بوونى (ھەزارو دەولەمەندى) دا لەنىو ئەوانەى كە رىنگايان پى دراو كە خاوەندار بىن، لە ھەمان كاتىش دا داواى قەدغە كۈردنى بوونى ھەزارى يەككى كۆلەمەرگى مەرمەمەزى و دەولەمەندى يەككى كۈردە لەو كاتەى كە تەنيا ئارەزوو، ھەرگىز خەلكى ھاوېش ناكات لە بوون و خاوەندارىتى دا، بەلام ئارەزووى ئىفلاتون لەو ھەو بوو كە دەولەمەند ھەرگىز تەمەلى نەنوئى و بەجارىك رووى لە بەرھەمەنشان و ەرنەچەرخىنى و ھەزارىش بەرھەمەكەى بەرھەم خرابى نەروات، يان منالەكانيان باش فېرى كارو پىشەكانيان نەكەن . . . جا لىزەدا ھاندەرەكە بو پاراستنى بەرھەم بوو نەك سەبارەت بە يەكالا كۈردن و دابەشكردنى دەرامەت بەسەر خەلك دا^(۳)

ئورستو (۳۸۴ - ۳۲۲) پىش زايىن :

ئورستو، ھەك ئىفلاتون لە بىنەمالە يەككى ئوروستوكراتى نەبوو، بۇيە كەمتر دژايەتى پىشە ديارە بەرامبەر حوكمرانى بازارگانەكانى شار، ئورستو زور بىنەپتە زانستى نوبى داناوو ئۆيزەرەو يەككى ئابوورى چاك بوو، زوربەى بوچوونە ئابوورى يەككى لە پەراوھەكەى بەناوى (رامبارى) و ھەندىكى كەشى لە پەراوى «پەوشت» دا تومار كۈردون و

ئەم لە چوارچىووى بىرى يونانى دا بە لىھاتى يەكەو دەچىنە كۆرى شىتال كۈردنەوى ديارە ئابوورى يەكان و ئەو راستى يەككى ئابوورى و پەيوەندى يەككى نىوانيان لە رۇشايى ئىدىولوچىەتى پياونىكى تىكەلاو بوو بە ژيانى چىنىكى (خوشگوزەرانى كارنەكەر) دا دەيىنەو، پياونىكى رۇشنىرى ئەو چىنەى كە ھەمىشە كارو بازارگانى دەبوغزىن و كار لايان سووك و رسوايە . . . شىتال كۈردنەو ئابوورى يەكەى نورستو لە (پىداوستى يەككى ژيان و تىركردنى) مروف دا كۆدەبوونەو، لاي ئەو مال و دەرامەتىش كە مسوگەرى ئەو تىركردنە بەدەست دەھىن لە رى و ھوكارى بەدەست ھىنانى ئەو دەرامەتە : [كشتوكال و بەخىوكردى مەرو مالات و ئازەل و راوكۈردنە، بە ھەموو جۈرەكانى يەو - تەننەت چەتەى و رىگىرىش، ئەم، ئەو پىشە ھەر بە جۈرە راوكۈردنىك دەدانە قەلەم - ھەر ھەا پىشە سازى و دەرىھانى كانزاكان . . .] ئەمانە ھەموو رى و رىگا و ھوكارىكى سروسىن بو بەدەست ھىنانى دەرامەت^(۱) لە تەك ئەوانەش دا (بازارگانى) و ئەم لايەنەش بە راي نورستو چالاكى يەككى سروسى نى يە بۇيە دەبى بوژو بگرت . . . نورستو لە پەراوھەكەى بەناوى (رامبارى) - لەلاپەرە (۵۵ و ۶۵) دا دەلەت : كە (. . . بازارگانى ھەيىكى سروسى تى دا نى يە، بەلكو ئەنجامى كۆرپنەو يە. ئەو ھى شايانى باسە ئەو يە كە ئەگەر سەرى زروفى ئەو كات و ساتە بگەين كە بازارگانى تى دابوغزىنراو دەبى ئەو ھەمان لەيادنەچى كە بازارگانى چالاكى يەك بوو لە بىنەپتەو بىگانەكان كە مافى ھاوئىشتاميان نەبوو، بەم كارو پىشە ھەلساون و ئەو كارانەش لەسەر دەرامەت و پارەى - سەرمایەى - قەرزو قەرزكارى بەندىبوو، ئەمەو جگە لەو ھى كە دەبى سەرنجى راي ئورستو بەدەين دەرھەق بە پىشە بازارگانى كە ئورستو ھەر ھەك باسما كۈرد دەژياو بو چىنىكى ئوروستوكراتى دەنووسى كە ئەو چىنە بازارگانى پارو بەقەرزدانى ھەمىشە بوغزاندەو . . .

ئورستو، سەبارەت بەو يەكەبى ھەلدەسى بەم جۈرە چالاكانە، واتە (يەكەى بەر ھەمەندىنان) ئەو لە يەكە خىزانى يەكانەو بو ئەم مەسەلە يە دەچى كە بەش بە خالى خۇيان خۇبىزىنى دەكەن، بە ماناى ئەو خىزانانەى كە بەرھەم دىن بو تىركردنى پىداوستى يەككى خۇيان واتە - بەرھەمى سروسى - وپاشان ئورستو دەروائىتە (دابەشكردنى كار) ھەك بىنەپتەكى گرىنگ بو گورىنەو و ئالوگورى شتومە كەكان پاشان ئالووىرى^(۲) نەختى، واتە ئالووىرى شمە كەكان بەھزى پاروھ.^(۳)

وگەر ئەم كارە سەبارەت بى بە (بەرھەمى گورىنەو يەككى نەختى) بەو (شمەكانەى لە بازار) دا دەگورىنەو و ئالووىر دەكرىن، ئەو دەبى سەرنجى ئەو بەدى كە ئەم شمەكانە لە بازاردا دەفروشىرىن بە نىخىكى وا كە پىوستە شىتال بگرتنەو چۈنەت دەست نىشان كۈردنى ئەو نىرخانە

بزانری، لہم روهوہ ئورستو سہبارت بہ (بہای شمه کہ کان) دەلی: ^(۱۳۳) بہا، خاسیہ تیکی کۆمہ لایہ تی یہ کہ شمه کہ والی دەکات شۆینہ واریکی ئالوگۆری هہبی ^(۱۳۴) جالیردا سەرنجی جیاوازی یەك دەدەین لە نیو (بہای بہ کارهینانی) دا کہ خاسیہ تیکی (موضوعی) - یە لە شمه کہ کہدا کہ وای لی دەکات گونجاوی و شیاوی جی بە جی کردن و تیرکردنیکی دەستیشانکراوی مروف بی، ولە نیو بہای ئالوگۆرکردن لە کاری ئالوگۆرہ کہدا (پہیوہندی یە کہ نیو ہەردو بہا کہ)، پاشان ئورستو دوو بیری دژ بہ یە کتر دەخاتہ روو، کہ واتای یە کہ میان ئەوہ یە کہ (بہای ئالوگۆر بہ شیوہ یەك یان زیاتر لە بہای بہ کارهینانہ کہ ہلہنجراو، یان بلین وەرگیراوە، ہەر وہا سەرباری ئەمەش دەلی: پیوستہ کہ پیوہریکی ہاویہش ہہبی لە نیوان شتومہ کہ ئالوگۆرکراوە کان دا و ئەم پیوہرہ ہاویہشەش بی کہم و زیاد، پیداویستی ہەر یە کہ مانہ بو ئەوی ترا!! ^(۱۳۵)

سەرباری ئەمانہ ی روومان کردنہ و ہو بو ئەوہ ی لەوہش زیاتر بچینہ ناخی دەر وونی ئورستو - فہیلہ سووفی ماددی و میسالی (+) و تیوری و بۆج وونہ نابووری یە کانہ یوہ، ئەو راپانہ ی ئەو لە سی خالی کۆدا یەك دەخەینہ وہ کہ ئەوانہش [ری] بە دەست ہینانی سامانہ - دەرمانت - و مەسەلہ ی (قەرز بہ سوو) و دوا یی یە کہ یان مەسەلہ ی بہا یە:

ہەر وہك گوتمان، ئورستو، ئەوہ نەندە میسالی نەبووہ وہك ئیفلاتون، بە لکو ئەم ہەمیشہ دانئ ناوہ بہ ہەمووزانیینیک دا کہ لە ری تاقیکردنہ و بہ ئەنجام ہاتین و ئەوہ ی پالی پیوہ ناوہ کہ لە سەر ئەم ری روهوہ فەلسەفی یە بروات سەرنجدانی بووہ سەبارت بہ کار و کردارہ ریالیستہ کانی ژیان و شیتال کردنہ و ہیان لە جیاتی پەنا بردنہ بەر رای خەیاڵ و ئەندیشہ .

ئورستو، لە پراوہ کہ دا، رامیاری - رەخنہ ی گرتوہ لە شیوہ تە کہ ی ئیفلاتون (X) و بو ئەم مەبەستہش (بە لگہ ی دەر وونی) خستوہ کار و لەم رووہ و ئورستو دەبینی کہ ہاویہشی کردن لە (مال و سامان) دا ہەمیشہ دەیتہ ہوی کوشتی عونسری ہاندەر بو کار کردن و خەلک سست و بی بہرہم دەکات و دەلیت کہ بی گومان خواہنداریتی و خواہن سامان و دەرمانت شتیکی خوشہ لای خەلکی و سروشتیشہ کہ خواہن بن ویشی بەخشن بہ خەلکانی ترو . . سەرباری ئەمەش دەلی کہ گرنگی دان بہ (خواہنداریتی گشتی) ہەرگیز ئەو گرنگی یە نابی لە چاو گرنگی دان بہ خواہنداریتی یە خوئی یە کہ ^(۱۳۶) بەلام، لە گەل ئەمانہش دا پیوستہ سەبارت بہ جیاکاری لە نیو ئەم دوو فہیلہ سووفہ دا دوو روقولتر بۆی بچین، چونکہ ہەردووکیان دوو قوتابی سوکرات بوون و راستیش نی یە کہ ئورستو بہ پشتگیر و پالپشتی ئەو راپہ لە قەلەم بدەین کہ ئەمروہ (مەزہہبی خواہنداریتی تاکہ کہ سی - خواہنداریتی خوئی تایبہ تی - ناو دەبری،

بە لکو ئورستوش چاو لە ئیفلاتون دەکات سەبارت بہ مەسەلہ ی (دابەش بوونی چینہ کسان) و شارہ کہ ی لە سەر دابہ شکردنہ کہ ی ئیفلاتون دابەش دەکات بہ دوو چینہ وہ [دەستہ لاتدار و بی دەستہ حوکمکراوہ کان . . چینی یە کہم: لە دەستہ و کۆمہ لە خوا پیداوہ کانی: پیاوانی سپاوسەر کردوہ و جہنگاوەرہ کان و پیاوانی رامیاری و داد پەرہوہری و پیاوانی ناین دروست دەبن و

چینی دووم: لە (جووتیار و کشتیار و وەستاو خواہن پيشہ کان و کارکەران) پیک دین . .

لە ہەمان کات دا، ئورستو پشتگیری خواہنداریتی گشتی کۆمہ لە زہوی وزاریکی کردوہ، ئەوہ و سەرباری ئەوہش ئورستو ہانی ئەو ہاوانیشمانانہ ی دەدا کہ بہ کاری چاکہ ہەلہستن . . کہ خیر و کہ لک لە ری سامانہ کانیان بپەخشن لە ری روهوہ یکی ہاویہشیوہ ئورستو، وہك ئیفلاتون ئەوہ نەندە دوور نە دەرویشت، چونکہ ئەم زیاتر مروفی ناسیوہ، بەلام لە ہەمان کات دا بہ ہەمان ری روهوہ کہ ی ئیفلاتون دا رویشتوہ . .

بەلام، ئەوہ ی لە بیرہ کانی ئورستو دا سەرنج دەدری و ئەمرو شۆینی سەرسوورینہ رە، ئەوہ یە کہ ئەم دانئ بہ رژیعی کویلیاہ تی دا ناوہ و ئەو مەسەلہ ی یە بە دیاردہ یە کی سروشتی زانیوہ ہەر وہك چون ئیفلاتونیش لە سەر ہەمان باوہ ربوہ، بەلام ئەم دوویاتی ئەوہ ی کردوہ و ہوہ کہ دەبی (کویلہ) لە وانہ بن کہ رەسەنیان یونانی نی یە . .

ئورستو، دان بہوہ دا دەنی کہ (کویلہ کان) بناغہ ی کۆمەلن، بەلام لە گەل ئەمەش دا پنی لەوہ داگرتوہ کہ کویلیاہ تی لە ناخی سروشتی مروفاہ تی دابہ و کویلہش زیاتر نی یە لە ہوکاریک - نامرازیک - ی زیندوو ہەرگیز - جیاکار - یان بلین جیاوازی نی یە لە نامرازہ بی گیانہ کانی تری کار کردن و تەنیا فرمانی سەرشانیشی - کہ بو ئەوہ لە دایک بووہ - ہەمیشہ ہەر خزمەتی گہورہ کانیتی . و ہونہری و لہیاتووی گہورہ کانیش لە چاک و بہرہینانی کویلہ کانہ و ہ دەردہ کہون، بەلام ہەر وہك و وتمان ئورستو بہرہنگاری ئەوہ بووہ کہ ہاوانی یە یونانی یە کان لە نیو ئەو رژیعی کویلیاہ تی یە دا بن، بە لکو کویلیاہ تی سەپاوە بہ سەر خەلکی ولاتہ بیگانہ کان نەك ہاوانیانی خویمان . .

ریکانی بە دەست ہینانی سامان لای ئورستو:

ئورستو، سەبارت بہ ریکانی بە دەست ہینانی سامان، جیاکاری یە کی تایبہ تی خوئی نواندوہ لە نیو دور پی پیداکردن دا . . ئەم جیاکاری یەش بہ بنەرتیکی بیرہ نابووری یە کانی ئورستو دە ژمیریت، لای ئەو ریگای یە کہ می بە دەست ہینانی سامان ریگایہ کی سروشتی یە

که نهوش ههروه که له شونینکی کهدا دهست بيشانمان کردوون بریتین له (کشتوکان و راوی وشکانی و ناوی بهکان و ریگری و چتهگری، جهنگیش؛ هوورینگایه که بو به دهست هینانی (کوینه).

لیسه‌دا، مروف له حاله‌تی به دهسته‌هینانکی سروشتی دا به دوری پیوستی به راسته و خوی به کانی خیزان دا ده‌گری به واتایه‌کی که (به‌ره‌م بو مه‌به‌ستی به کاربردن) هه‌روه‌ها گورینه‌ویه‌کی راسته و خوش، جار به جارینک خوی ده‌خینه نیو ته‌م جوروه . . .

ریگای دووه‌م: ریگاو هویه‌کی ده‌ستکردی ناسروشتی به سه‌بارت به به‌ده‌سته‌هینانی سامان، که نه‌ویش له ری (نالوگوره‌ه) به‌ده‌ست دیت، ته‌م هو دروستکراوه ناسروشتی به لای ئورستو ده‌گری به دوو جوروه:

- جوروی به که میان، پیوسته که نالوگور به پله‌ی به کهم له خو‌بگری، واته به مرجی (فروشته) که له لایه‌ن به‌ره‌مه‌هینه‌ه که وه بی و (کرینه) کهش بو مه‌به‌ستی (به کاربردن) بی . . .

- جوروی دووه‌میش: بازارگانی به مانایه‌کی ورد له خو‌ده‌گری، واته (کرین) به مه‌به‌ستی فروشته‌وه‌ی . . .

جا لیره‌دا، لای ئورستو، نالو‌بیرکردنه‌کی جوروی به که میان هه‌رگیز لاده‌ری به ولای نه‌وه‌رگیز پیچه‌وانه‌ی سروشتی نی‌یه، به‌لکو ئورستو نه‌مه‌یان به که‌نک به‌خش ده‌بینی بو پرکردنه‌وه‌ی پینداویستی به سروشتی به کانی مروف . . .

ئورستو، جوروی دووه‌میان واته (بازرگانی ورده): به پیچه‌وانه‌ی سروشت و به لادان له قه‌لم ده‌دات و ته‌خسیری ته‌م بو‌چوونه‌شی ده‌گه‌ریته‌وه بو:

۱) که نه‌وبه ده‌سته‌هینانکی که ئورستو به سروشتی ناویان ده‌بات سنوور داره به پی هیزوبه پیت و به‌ره‌که‌تی زه‌وی له به‌ره‌مه‌هینانی داوه به وزه‌ی خه‌لک سه‌بارت به کارکردن، لیره‌دا سنوورینکی ماددی هه‌یه له وه‌سته‌که‌وتانه‌دا، له وکاته‌ی به بازارگانی به مانایه‌کی ورد، ریگا خوش ده‌کات بو‌خه‌لک که مزه‌و قازانجینکی بی سنوور به‌ده‌ست بهین . . .

ته‌مه‌ش به‌ره‌نگاری (بیره‌مام وه‌ندی به باوه‌که‌ی لای ئورستو) و چه‌ندین نووسه‌روفه‌له‌سروفه‌کانی ترده‌بی له وه‌سه‌ده‌یه‌ی نه‌وه‌ه تاوه‌کو سه‌ره‌تای قوناغ و سه‌ده‌ی هه‌لدانی قوتابخانه بازارگانی به‌کان . . .

۲) هویه‌کی تر که‌وای له ئورستو کرد که بازارگانی - بازارگانی ورده - به ناسروشتی له قه‌لم بدات، نه‌وه‌بو که گوايه بازارگانی وانه (پاره) ده‌کات که خه‌لک چه‌ند لای شیرین بی و ناره‌زووی لاخستی بدات، و به‌م شیوه‌یه، بازارگانی (پاره) ده‌کاته‌ه‌کارینکی (به‌یداکردن) که ته‌مه‌ش لای

ئورستو سه‌ریچی ولادانه له فرمانی سه‌ره‌کی و سروشتی پاره نه‌وه‌ی شایانی باسه ئورستو سه‌بارت به ده‌شکردنی سامان،

هه‌میشه مخالیفی شیوعی به‌ته‌که‌ی نی‌علایون بووه‌ه هه‌رگیز ته‌م دژی

بوونی جیاوازی به‌کی گونجاو نه‌بووه سه‌بارت به مه‌سه‌له‌ی (بوون و ده‌وله‌مه‌ندی). به‌لام له‌گه‌ل نه‌وش دا دژی بوونی ده‌وله‌مه‌ندی بووه، نه‌وش له‌به‌ر چه‌ند اعتباراتینکی رامیاری و په‌وشتی، چونکه به پیوستی نازانی که سامانینکی زور کو‌بکریته‌وه به کاربیریت و به بی مه‌شروعی له به‌رد بدری . . .

به‌لام ئورستو سه‌بارت به هه‌ژاری سه‌رنجی نه‌وه‌ی داوه که هه‌ژاری باوکی شورش و تاوانه . . .

قه‌رز به سوو:

_____ لای ئورستو وایه که قه‌رزکردن به سوو و له

خودی پاره‌که ده‌کات که له خوی دا به‌ره‌مه‌هینه‌ری و به‌م پی‌یه (پاره) لیره‌دا له مه‌به‌سته سه‌ره‌کی به سروشتی به‌کی خوی لا ده‌دا که بریتی به له ناسانکردنی نالو‌بیرکردن . . . سوو، پاره له توخمی خوی زیاد ده‌کات (وه‌که سه‌رنج ده‌دری له زمانی یونانی دا که وشه‌ی سوو - له‌زمانه‌دا - به (کور) یان (بیجو) ناوه‌بری و له وکاته‌ی پاره هه‌رگیز نازی، واته کور یان بی‌چووی نابی . بویه (قه‌رز به سوو) به ناپه‌سه‌ندترین هوی ده‌وله‌مه‌ند بوون له قه‌لم ده‌دری و سه‌ریچی کردنی سروشته‌وه‌م دیارده‌یه‌یه که ئورستو نه‌وه هه‌ل ده‌هینجی که هه‌میشه (سوو ناپه‌سه‌نده) . . .

ئورستو به درینژی باسی (گه‌شه‌کردنی نالو‌بیری) کردوه له شیوه سروشتی به‌که‌یه‌وه که بو (به‌دی هینانی پینداویستی به‌کانه) بو شیوه ناسروشتی به‌که‌ی که ته‌نیا به (مه‌به‌ستی قازانجه) و نه‌وه‌گه‌شه‌کردنه هه‌میشه ده‌به‌ستی به (گه‌شه‌کردنی پاره خو‌یه‌وه له شه‌کیکی ناسایی بو دراوه نه‌ختی به‌کان)

ئورستو، ده‌لی: که ناره‌واترین به‌کاره‌هینانی پاره (سووه) واته (به‌کاره‌هینانی خودی پاره خوی وه‌که هه‌کارینک بو که له‌که‌کردنی پاره‌ته‌م هیرشی خوی ده‌باته سه‌رنج شیوازه له روانگی نه‌وه‌ی که گوايه (پاره) هه‌روه‌که له سه‌روه باسما‌ن کرد وه‌جاغ کویره (عقیقه). ته‌م رایه‌ی ئورستو له‌وه‌ده‌چی که ره‌نگاوی ناره‌زووی خوی بداته‌وه له‌ده‌سته‌هینانکردنی مه‌ودای بازارگانی و په‌نگیان پی بخواته‌وه له سه‌ر ته‌نیا چه‌ند بواریکی دیاری کراو که له سه‌ر بنه‌مایه‌کی ره‌وشتی به‌وه پینک بین و نه‌وه‌ی لیره‌دا شایانی باسه نه‌وه‌یه که ته‌م رایه‌ی ته‌میشه ته‌شه‌نه‌ی کرده نیو‌راو و نوسراوه‌کانی (قوتابخانه‌ی به‌کان) له سه‌ده‌کانی ناوه‌راست دا . . . ته‌م را‌گرنگه، ئورستو ده‌خاته سه‌ر لوتکه‌یه‌کی بلنده‌یه به‌که‌م دوزه‌ره‌وه له قه‌لم ده‌دری له میژ وودا سه‌بارت به جیا‌کاری به‌که‌ی ئورستو له‌نیو (فرمانی پاره) وه‌که (هه‌کارینک) بو نالو‌بیر و له‌نیو (فرمانی پاره) وه‌که سه‌رمایه . . .

ته‌مه‌و ئورستو ته‌لی: که بناغه‌ی پاره له سیفاته سروشتی به‌کانیه‌وه کونایینه‌وه به‌لکوله (عورف و عاده‌ت) دا، واته ته‌نیا به ریکه‌وتنی له سه‌ر به‌کاره‌هینانی له بازاردا . . .

زور له (تابووری ناسه نوی په کان) به هله دا چوون له لیکدانه ووی وشه یونانی (Nomosd) که مانای (عورف) ه به وشه ی لاتینی (Lex) که مانای (یاسای دانراوه) - القانون الوضعی - ده به خشی . .

نورستو، دانراوه به سر قافله ی تیوری یاسای پاره نو تیوری په ی که ده لی : بناغه ی دراوه - پاره - له یاسا دانانی ته نیا ده ولت دا کوده بینه ووه په پیره وی کردنی خه لکی به به کارهینانی که ناوی براوه . . .

جا را که ی نورستو سه باره ت به (سوو) کاریگری په کی گه وری به خشی ووه چی لیکولینه ووه په کی دوورودریزی نیوسه ده کانی ناوه راست و نه نانت تا روزانی نو ووشمان و نه ووی شایانی باسه نه ووه په که (پاره) له زه مانای کون دا به قهرز نه دراوه بو مه به سستیکی به ره مهینه به قه در نه ووی که (پاره) قهرز کراوه بو مه به سستی رزگار بوون له تهنگوچه له مو ده سستو کورتی په ک . . .

به لام، تیوری نوی، سه باره ت به سوو نه ووه په که قهرز کردن زیاتری بو مه به سستی به ره هم و به ره مهینانه به ها :

نو خالانه ی که وتوویز یکی دوورودریزی له سر کراوه له نیو تابووری ناسه کان دا . . . رای (نورستو) په سه باره ت به مه سه له په کی گرننگ که (به ها) په و نه و بناغه په ی که نه و پستی پی قایم کرده

نورستو، باسی تیوری (به ها) ی کرده له نیو دووتوی مه سه له ی (داد په روه ری) دا و به پی رای نم داد په روه ری له نالوویردا به په کسانکی شمه که نالوویری کراوه کان چی به چی ده بی، به لام چون نه و په کسانکی په ده پیوری و چون ته رازووی به های نه و دوو شمه که ده کرنی؟! بی گومان نیردا ده وتری، له ری (پاره) وه، به لام نورستو به سرنجیکی بی گومانه وه و نه ووه ده چی که پاره جار به جار به ها که وه هک هر شتیکی که ده گوری، هر چه نده نم له هم مو وشه کانی تر زیاتر چه سپاوتره نه مه مانای نه ووه ده به خشی که پیوره یکی به ها هه به راستره له پاره، نه و پیوره ش (پیوستی - ویسته مه نی) په که بالی خوی ده کیشی به سر هم موو نالوویر کراوه کانی زبان دا - پیوستی (فروشیار) و (کریار) ه به شمه که نالوویری کراوه کان که نالوویر کرده که و نرخی نالوویر کرده که ده سستیشان ده کات . . (گر خه لکی پیوستی نه بو وایه، نالوویر کردن نه ده بوو . . .)

هر وه که له پاره کانی پیشوودا باسی هه ردو و جو ری به کارهینانی شمه کمان کرد له تیوری په کی نورستو دا که نه و سه باره ت به به کارهینانی شمه که له دوو جو ری به کارهینان دا کویان ده کاته وه په که میان به کارهینانیتی بو (به کارهینانیتی خوی) و چی به چی کردنی پیدا ویستی په کانی و دووه میان به کارهینانی نه و شمه که په وه (هوکاریکی نالوویر کردن) .

نورستو، لیره دا راستی په کی خستو ته روو و په رده په کی تاریکی له سر نهینی په کی تابووری هه لداوه ته وه که بریتی په له کرنکترین دوزینه ووی تابووری که له (جیاکاری په) به ناو بانگه که ی دا کوده بینه ووه نه نیو (به های به کارهینان) و (به های نالوویر) دا . . .

ماموستا تیراهیم که، له پاره وه که ی دا له زویر ناوی «تاریخ الاقتصاد والفکر الاقتصادي» ده لی که نورستو، له راستی دا پیشه وای قوتابخانه مه وزوعی په کانه له به ها دا، چونکه نه و به روونی (به ها) و (نرخ) نه په ک جیا ده کاته ووه ده لی که په که میان دروست ده بی پیش نه ووی شمه که که بخریته بازار ووه واته پیش نه ووی نرخ دروست بی و نه مه ش جه ووه ری تیوری مه وزوعی به ها به . . .

له دوزراوه گرننگه کانی تری نورستو، په ی بردنی نورستو په سه باره ت به فرمانی پاره - نخت - وه ک پیوره ریک بو به های نالوویر، واته بو ده سستیشان کردنی نرخه کان هر چه نده که نورستو جه ووه ری تم فرمانی ناو نه برده، به لام په نجه ی بو هو ی بوونه که ی راکیشاوه، که ته ویش خواستیکی ها و به شه له سر شمه که نالوویر پیکراوه کان . . . سر باری نه مانه ش نورستو ده رباره ی فرمانی نخت (پاره) دوواوه وه ک پیوره ریک یان بلین په که په کی ژمیره و فرمانی پاره وه که گنجینه په کی به ها کان (هوکاری پاشه که وت . . .) واته بو کربنی شمه کیکی پاشه روژ . . .

نورستو، تیوری په کی نه فسی - ده روونی ده دات به ده سته وه له پی (به ها) وه و (به ها) ش لای نه و له نیو خودی شتومه که کانه وه نی په، به لکو ده برپاره له لایه ن نه وانه ی که ناره زوویان له سر نه و شتومه کانه به و نالوویر که په سه نده گه رییدا ویستی په کانی نه و دوولا نالوویر که ره به (په کسانکی) به چی بین . . . له گه له نه ووی که نورستو به شیکر دنه ووه په ی خوی مه سه له ی (به های نالوویر) کردنی کردو ته وه «Exchange - Vallu» . . . جا له و سه ده یه وه تا سه ده ی هه ژده ی زاینی ده بویه چا وهری بکریه تا روزانی ده رکه وتنی قوتابخانه ی (تابووری رامیاری کلاسیکی) و تیوری په که یان سه باره ت به مه سه له ی (به ها) تا ده هاته روو . . . له دوو تونی تم باسه دا نه ووه مان بو درده که ویت که (هر چه نده که نورستو له چه ند په ریه کی (که م) دا به ره و پیوری شیکر دنه ووه ی هه نندی له واقعیه تابووری په کانه وه چووه و په کالای کردونه ته وه، به لام همیشه نه ووه کاری نه و له و رو ووه هینده به بیت و پر بووه که تای ته رازووی تم زور فورستر بووه له نیو هم موو نووسرو فیه له سوفه کونه کان دا

نه گزینفون Xenophon (۴۲۵ - ۳۵۲ پ. ز)

نه گزینفون قوتابی سوکرات بووه و پاشان بوته سر کرده په کی ناوداری چینی نوروستو کراتی نه تینا . . .

له هره پاشماوه گرنگه كانی که لیسه دا مه به ستمان بی، چند باسیکیتی سه بارت به (دارایی گشتی) وله هموویان گرنگتر باسه که یه تی نه ژیر ناوی (تابووری مال - مالدار) و یه کیکی تریان له ژیر ناوی (دهرامتی نهینا) - یان له زور شوین دا به (هوکاری زیاد کردنی دهرامتی نهینا) ناوده بری، و نهوهی شایانی باسه، له سرجه می راکانی داوا دهرده که ویت که نهو رایانه نریک بن له رای قوتابخانه می مارکانتیلی - مارکانتیلیم که لیسه دا دهره تی باسکردنمان نی به . . .

. . به کورتی گرنگترین بیره کانی نه گزینفون له باسه که می - مالدار - دا لهم خالاندا کوه بنه وه :

۱ - جیاکاری یه کی هم سه بارت به (واتای سامان)، به لکونه م پیناسه سامان ده کات بهوهی که زیاده یک بی له خاوه ندرایتی و بوونیک زیاد له پیوستی، واته هم وای له (پیوستی) کرده که همیشه پیوه ریکی سامان واته (دهرامت) بی و بهوی یه، نه گزینفون وای بومه سه له که ده چوو که . . پیاونیکی هه زار، همیشه دهوله مند تره له پیاونیکی دهوله مند نه گهر پیداوستی یه کانی یه کم که متر بی و نهو پیداوستی یانه یان همیشه به ناسانی بویه ده ست .

۲ - هه لسه نگاندنی پیشه هه مه جوره کان له نیویه ک دا و هم پیشه ی کشتوکال همیشه به مهنترین و گرنگترین پیشه زانیوه له چاوه پیشه کانی تر دا: (بازرگانی و پیشه سازی یه دهستی یه کان) و که گویه که پیشه ی کشتوکال هه رده م کشتار و کار که ره کانی پته و به هیزده کات، به لام پیشه کانی تر خاوه نه کانی لاواز ده کات . .

۳ - (نه گزینفون) یش دانی ناوه به شرعیته و روخساری رژیمی کویلا یه تی دا، هه رجه نده له و کاته ی که همیشه داوای کرده که مامله یه کی مرو قایه تیان له گهل دا بکریت . .

بیره تابووری یه سه ره که کانی نه گزینفون له باسه به ناویانگه که ی دا: هوکاره کانی زور کردنی دهرامتی نهینا . . دهر ده که ویت . .

لهم باسه دا، بیر مارکانتیلی له بیرو برای نه گزینفون دا زور به روونی دیاره، له وانه :

۱ - بازرگانی دهره کی به سه ره کی و گرنگترین سه رچاوه ی دهرامتی دهولت داده نی، بویه داوای ری پندان و ری خوشکردنی بو بازرگانه بیگانه کان کرده و که هه رگیز نایی تهنگیان بی هه ل بچن و سه رشانیان به ریگرو کوسپ دانان له ری یان دا قورس بکریت . .

۲ - به روونی له و باسه ی داده ستیشانی (یاسای کهم بوونی به رووبومی) کرده .

۳ - دوویاتی گوررانی به های (زیر - نالتون) ی کرده به بی زیاد بوونی قهواره که ی . . به لام سهیر له وه دایه که هم سه رنجه ی خوی سه بارت به

(زیو) نه خستوه روو به به لگه ی نهوهی که داخوای له سه ره نه میان که مه . .

۴ - ده ستیشانی (یاسای خستنه روو و خواست) وه ک هوکارنکی چه سپینر سه بارت به مه سه له ی راده ی به رزو نزمی نرخ . .

۵ - هه رگیز له گهل نه وه دا نه بووه که باج و خه راجیکی زور بخزینه سه ره خه لک و هه میشه داوای کهم کردنه وه ی کردون چهند بتوانی . . .

- هه لسه نگاندنیکی بیره فه یلسه فی یه یونانی یه کان که هه ندی له را تابووری یه کانیانمان بو نه دات به دهسته وه . .

نه گهر سه رنج بدهینه په راهه که ی ماموستا هانی له ژیر ناوی (تاریخ الفکر الاقتصادي ۱۹۴۷) سه بارت به بیر یونانی، له به شی چواره می نه و په راهه دا ده ستیشانی بو چونه کانی خوی کردون سه بارت به و بیره و هم باره یه ده لی که: (۱۶)

۱) بیر یونانی (یه کهم) بیر کردنه وه بووه سه بارت به ته فیری تابووری بو میژ وو، به لام له گهل نه وه ش دا ده لیت که نهو ته فیری نه وان ماددی نه بوه، چونکه نه وان پیوستی (دهوله) تیان له هه مه جور یی پیداوستی یه کانی مرو ق دا دیوه ته وه که هه رگیز مرو ق به نه یا نهو پیوستیانه ی بو نه انجام نایه ت . . له هه مان کاتیش دا ده لین که هه رگیز ناتوانی که مانای ته فیری تابووری سه بارت به میژ وو به ورا ساکارو ساده یه ی نه وان دهر بری که پر به پری خوی مانا که ی نه مرو ی بی . .

۲) ته فیری یونانی یه کان سه بارت به دهولت، ته فیریکی عوضوی یه، واته نه وان دهوله تیان به (کو) داناوه و (تاقه که سینک) له کومهل و به ته نیا (به شیک) له و دهوله ته . . واته گرنگی زیاتر دراهه به دهولت وه که له مرو ق و (دهولت) پیش مرو ق خراوه و ته نانه ت (تاقه که سینک) یکیان به بی دهولت به مرو ق دانه ناوه . .

هانی؛ ده لیت هم رایه ش سه بارت به دهولت، بومه بهستی ده ستختی دهوله تی یونانی نهوسا بو بو نیوزوره ها کار و بار و فرمانی تابووری و کومه لایه تی خه لکی . . وه ک چاودیری و سه ره رشتی کردنی پیوان و کیشان و ده ستیشان کردنی هه ندیک یان زور به ی که ره ست و شمه که کان و سه ره رشتی جولانندنه وه و هاتوو چو کردنی گوی به نده ره کان و یارمه تی لیه و ماوانی شه رو شو رو جهنگ . . هتد . و هم و اتا عوزوی یه که زور بلا و بووله هه شت سه ده ی پیش زابین دا . . هه ره وه ک چون بو چوونه کانی (نه کریبای رومانی - سه ده ی چواری پ. ز. و - مهنشیوسی چینی - ۳۸۰ - ۲۹۰ پ. ز. و هه ندی له هیندی یه کان وه که له گورانی یه که ی (پروشا) دا دوویاتی ده که نه وه .

نه مه به شیوه یه کی روون سه ره تای گور انکاری یه کی ده به خشی به ره و دایه شکردنی کاری کومه لایه تی که به یه وه ند بووه که رت بوونی - دایه ش بوونی - چینه یه تی یه کهم له کومه لگای مرو قایه تی دا و به تاپه ت

جیابونوهی (کاری بیر) له (کاری دهستی) که ئەمیان بەسترا بوو به کۆیلەوه.

۳ بانگه‌وازی بیری یونانی سەبارەت بە ریکخستنی دانیشتوان لە لایەن دەولەتەوه، ئیفلاتون له هەرە گەرە بێرکەرەوه کانی یونانی یەکان بوو لەم ڕووه، هانی دەلی: که ئەم راپه راپه کی وشک و وهستاوه چونکه له سەر بەرەتی دەستیانکردنی ژماره‌ی دانیشتوانی ده‌وله‌ته و ده‌وله‌ت به فرمای سهرشانی خۆی ده‌زانی که ده‌ست بخاته پیاچوونه‌وه‌ی به ژماره‌ی دانیشتوانی دا له کاتی کهم بوون یان زیادبوونی دا و (له‌کاتی زوربوونی دا ئیفلاتون پیش نیاری نه‌وه‌ی کردووه که خه‌لکه‌که‌ رووبکه‌نه‌ مستعمه‌راته‌کان و له کاتی کهم بوونه‌وه‌ی دا پیش نیاری هاندانی ژن هینان و شووکردن و تیکه‌لاوسوونه به جوهره‌ها هوو هووکاربو به‌جی هینانی نه‌وه‌به‌سته).

۴ تیروانینی یونانی یه‌کان سەبارەت به‌خواه‌نداریتی لایه‌تی - تاکه‌که‌سی - تیروانینیکی مام ناوه‌ندی بووه‌وه‌وان نه‌خواه‌نداریتی یه‌یان به‌شتیکی سروشتی و شیاو‌زانیسه‌ بو‌سروشتی مرو‌ف، چونکه‌ ده‌بێته‌ هاندەرێک و پال پێوه‌نه‌ریک بو‌کارکردن و ناکوکی له‌نیو‌خه‌لک دا دوورده‌خاته‌وه‌وه‌ نه‌وانه‌ کسانێ یه‌ی - به‌رای نه‌وان - له‌ به‌ربلاوی و کۆمونیستی خواه‌نداریتی دا دروست ده‌بی نای هیللی، به‌لام له‌گه‌ل ئەم راپه‌شیان دا له‌ هه‌ندی ناوچه‌وه‌خواه‌نداریتی یه‌دا ریگای بوونی نه‌وه‌خواه‌نداریتی به‌کۆمونه‌هاوبه‌شیه‌یان داوه‌ گه‌ر به‌رزه‌وه‌ندی گشتی پيوستی کردی، بو‌ئهمه‌ ئیفلاتون بو‌نموونه‌ ده‌هینیه‌وه.

۵ هانی سەرنجی نه‌وه‌ی داوه‌ که‌ هوی (قه‌ده‌غه‌کردنی سوو سوخواردن) لای بێرکەرەوه یونانی یه‌کان له‌ نه‌نجامی نه‌وه‌دا بووه‌ که‌ نه‌وه‌ کاره‌ به‌ره‌مه‌یه‌نه‌ر نه‌بووه، به‌لکه‌ به‌گشتی بو‌ (به‌کاربردن) بووه‌ و نه‌وه‌ قه‌رزدا‌نه‌ش دراوه‌ به‌ ده‌ست کورت و هه‌ژاره‌کان.

۶ یونانی یه‌کان، هه‌میشه‌ دژی زیاد رو‌یشتن (التطرف) بوون، چ سەبارەت به‌ مه‌سه‌له‌ی زور ده‌وله‌مه‌ند بوون و چ سەبارەت به‌ زور هه‌ژاری و ده‌ست کورتی، ئورستوله‌م ڕووه‌وه‌ ده‌بینی که‌ (هه‌ژاری) هه‌میشه‌ باوکی ڕوودانی تاوان کردن و ته‌قینه‌وه‌ی شو‌رشه‌وه‌ ده‌وله‌مه‌ندی یه‌کی زوریش هه‌میشه‌ لای نه‌وه‌کارامه‌یی و به‌ره‌مه‌یه‌یان که‌م ده‌کاته‌وه‌ و ڕی له‌ به‌ختیاری و خو‌شگوزهرانی گشتی ده‌به‌ستیه‌وه.

۷ هه‌روه‌ها هانی . . سەبارەت به‌ فه‌لسه‌فه‌ی یونانی، ده‌لی که‌ واتا که‌ی سەبارەت به‌ (یاسای سروشتی) کاریگه‌ری یه‌کی گه‌وره‌ی خۆی به‌خشیه‌ بو‌سه‌ر (یاسای ئابووری) و هه‌میشه‌ له‌ زور واتای دا ڕووبینی یه‌کی مه‌زنی داوه‌ به‌ ده‌سته‌وه‌ که‌ پاش خو‌یان شو‌ین پنی نه‌وه‌ ڕووبینی یه‌یان له‌ ته‌فسیره‌ته‌کانی قوتابخانه‌ ئابووری یه‌ کلاسیکی یه‌کان دا دیارکه‌وتوه‌ و په‌نگاوی خو‌یان داوه‌ته‌وه‌وه‌ و نه‌وه‌ بیریه‌یان نواندوه.

۸ هانی، په‌نجه‌ی راده‌کیشی بو (فه‌لسه‌فه‌ی یونانی ئیبیکوروس - ئیبیکوری) و سەرنجی نه‌وه‌ی داوه‌ که‌ واتا کانی نه‌وه‌ فه‌لسه‌فه‌یه‌ سەبارەت به‌وه‌ی که‌ (هه‌سته‌کان) سه‌رچاوه‌ی زانیین و نه‌م واتایه‌ بناغه‌ی مه‌ته‌جیه‌تیکی رپالیستی یه‌ له‌ ئابووری هاوچه‌رخ دا، هه‌روه‌ها واتا کانی نه‌وه‌ فه‌لسه‌فه‌یه‌ سەبارەت به‌ خو‌شی و ناخو‌شی یان بلیین (تام و چیژ و نازارو تالی) بناغه‌ی (قوتابخانه‌ نه‌فه‌ی یه‌کان) بوون که‌ له‌ سه‌ده‌ی نۆزده‌یه‌م دا مه‌زه‌به‌یکی باو بوون . .

۹ له‌ سه‌رنجه‌کانی تری هانی سەبارەت به‌ بیرلای یونانی ده‌لی: که‌ واتای نه‌وه‌ بیره‌ له‌ مه‌سه‌له‌ی ئابووری به‌ شیه‌وه‌کی گشتی، واتایه‌کی (وجوبی) یه‌ (به‌تایه‌تی ره‌وشتی) و گوايه‌ نه‌وه‌ بیره‌ زانستی (ئابووری) نه‌ (پراکتک) جیا نه‌کرده‌وه‌وه‌ سه‌رنجی نه‌وه‌ش ده‌دا که‌ ته‌نیا هو‌کاریک بی بو ژانیکی باش و به‌رزکردنه‌وه‌ی په‌له‌ و راده‌ی (خو‌ره‌وتت) له‌ نیو‌نه‌اندانی کومه‌ل دا. ئەمه‌ له‌گه‌ل نه‌وه‌ی که‌ (بیری یونانی) هه‌رکیز (ئابووری) له‌ (رامیاری) جیا نه‌کردووه‌ . .

۱۰ له‌گه‌ل نه‌مانه‌ش دا هانی، فه‌لسه‌فه‌ی یونانی به‌ فه‌لسه‌فه‌یه‌کی میثالی داده‌نی، له‌ به‌ر نه‌وه‌ی ئەم فه‌لسه‌فه‌یه‌ ده‌یه‌ویت سنوکی ئابووری به‌پیی نه‌ریتیکی به‌رز بخولقینی و پیدایه‌تی یه‌کانی کومه‌لێش به‌پیی نه‌وه‌ نه‌ریته‌ ده‌سنیشان بکات .

۱۱ بیری یونانی، مرو‌ف مل که‌چی ده‌وله‌ت ده‌کات، به‌مانای نه‌وه‌ی که‌ واتای ده‌وله‌ت، واتایه‌کی کۆر و ده‌سه‌لاتداریکی فه‌شه‌نگ و مه‌زنه‌ (Totalitarism) نه‌ک واتایه‌کی په‌یمانگه‌ری، به‌په‌چه‌وانه‌ی نه‌وه‌ تیوری یانه‌ی که‌ باو بوون به‌سه‌ر بیری رامیاری دا نه‌ سه‌ره‌تای زژی می سه‌رمایه‌داری دا (هۆبسن) و (لوک) و (روس). نه‌وه‌ بیره‌ش نه‌نجامی واتای عضو ده‌وله‌ته‌ هه‌روه‌ک باسیان کرد . .

نه‌نجامی باس:

نه‌وه‌ی له‌ دوو توپی ئەم باسه‌دا ده‌مان گه‌نیه‌ته‌ نه‌نجام، نه‌وه‌یه‌ که‌ ئەم خالانه‌ی خوازه‌وه‌ی لی هه‌ل ده‌هینجین و نه‌وه‌مان بو‌ده‌سه‌لمیت که‌ (بیره‌ ئابووری یه‌کانی هه‌ریه‌ک له‌ ئیفلاتون و ئورستو و نه‌کزینفون) له‌ شو‌ینی خو‌یان دا هه‌رگیز کت و مت نه‌مانه‌ته‌وه‌، به‌لکه‌ هه‌ریه‌که‌یان و هه‌ریه‌ک به‌ پنی خۆی به‌تایه‌ت (ئیفلاتون و ئورستو) کاریگه‌ری خو‌یان به‌خشیه‌ له‌ بنیات نانی قوتابخانه‌ ئابووری یه‌کانی چه‌رخه‌کانی پاش خو‌یان و نه‌وه‌راو بو‌چوونه‌ ئابووری یه‌ی نه‌وانیان کردووه‌ به‌ هه‌وینی قوتابخانه‌کانیان بو‌ئهم نه‌نجامه‌ش و نه‌وه‌ری یه‌ی هه‌ریه‌که‌یان به‌ جیا ده‌خه‌ینه‌ ڕوو، تا واته‌که‌مان ئەم به‌ریه‌وه‌ به‌سین و په‌ریه‌کی نه‌ینی میژوینی ئابووری له‌سه‌ر نه‌وه‌ بو‌ره‌ دیری کړووه‌ هه‌ل به‌ده‌ینه‌وه . .

یه کهم : واتای بوغزاندنی بازرگانی دهره کی له تیوری یه که ییفلاتون دا به زهقی دیاره له هه مان راو بوچوونی قوتابخانه نابووری یه (رومانتیکی یه نهلمانی) یه کان دا وهك بیریکی سه ره کی . .

دووم : تی روانینه نابوری ناسه کان وهك چاکه ره وه یه کی کومه لایه تی :
نهم بوچوونهش تائیشاش سوشیالیستی یه نازانستی یه کان ، سوورن نه سه ره نهم بوچوونه و نه وانسه ده رواننه هوکاره کانی گه شه کردنی کومه لگاگان به لیچراوی یه که له یاسا کانی نابووری زانستی . .

سی یه م : واتای دهسته لاتداری (هه لیزاراوان) و نهم واتایه ، یا نهم بوچوونه ییفلاتون کسانه ته نیوزوری یه زوری تیوری یه کومه لایه تیه کان و رامیاری یه هاوچه ره که کان بو نمونه (باریتو- که یه کیکه نه رابه ره کانی قوتابخانه ریاضی یه کانی نابووری) به دووی نهم رایه دا رویشته و بانگه وازی نه و بیره داوه به نیو کومهل داوه هیزیکی پالیپونه رو به پرته وژی داناهه سه بارهت به گه شه کردنی کومه لایه تی . . ههروه ها (ویلز) له هه ندی له نووسراوه رومانه کانی دا چوکی بو نهم رایه ییفلاتون داداوه . .

چوارم : دهسته لاتداری میشک و هوشمه ندی : نهم رایه ییفلاتون لای هه موو فیهله سووفه (هوشمه ندی یه کانی (سه ده ی نوی) په سه ند بووه و هاواری نه و را په سه ند بوویه یان کرده . .

پنجم : واتایان بیری (سه ده ی ئالتونی پیشوی ییفلاتون هه رده م لای قوتابخانه رومانتیکیه کان له نابووری دا دهره که وتوووه ههروه ها لای رومانتیکیه کانی نهلمان له سه ده ی پیشودا . . وهك (فیخته و موله ر) نهم دوانه ی که سه ده کانی ناوه راستیان هه میسه به (سه ده ی ئالتونی) له قه له م داوه . .

شه شم : سه بارهت به پاشماوه نابووری یه کانی که له فیهله سووفی یونان نورتسو و به تاییهت دهره باره ی به ها ، ههروه که گوتمان نهم به راستی تیوری به های له شویسی خوی دا داناهه ، هه رچه نه ده نهم ته و او گه شه ی پی نه کرده ، وهك چون قوتابخانه نابووری یه کلاسیکی یه کان گه شه یان پی کرده و به تاییهت (ریکاردو . .)

هه وته م : دارشتنی نورتسو سه بارهت به تیوری یه نابووری یه کانی له سه ره شیوه و فورمیکسی (رهوشتی) هه میسه به ردی بناغهی ته قینه وه ی (قوتابخانه یی یه کان . . واته سوکولایی یه کانی) سه ده ی ناوه راست بووه . .
بونسوونه (تیوری ترخیکی داپه ره ره ی) و (کری یه کی داپه ره ره یانه) و (تیوری سوو و سروشتی ئالوگور . . و ئالوویر و فرمانه کانی پاره . . هند .
نه مانه ی نورتسو هه موو نه و بیرانه بوون که دهره یکی گه و ره یان دی له دارشتنی بیره نابووری یه سکولایه کان - قوتابخانه یی یه کان - ۱۲۲۵ -
۱۲۷۴ ی زاییسی ، که بریتی بوون تیکه لایکی نورتسو تالیسی به بیری مه سیحی و بو نهم مه به سه که لکیکی زوریان له بیره کانی نورتسو ره رگرت

تا نه و بیره گونجاوانه ی لئی پینک بهینن و بگنوجی له گه ل بارو زروفی کومه لگا دهره به گایه تی یه که یان دا . .

هه شتم : نورتسو ، یه که م کهس بوو که بوچوون و روانیکی دانراوله روانگی رهوشتی یه وه جیابکاته وه سه بارهت به کرداری نابووری ، پاشان نهم خوی هات و سه ره له نوی له سه ره ری و شوین و روانگی یه کی رهوشتی یه وه هه ردووکیانی یه که خست . .

نویم : سه بارهت به شیتا لکرده وه ی گه شه کردنی کومهل و گوسته وه ی له کشتو کالیکی به سه ره خودا خراودا بو بواری بازرگانی ، هیچ که سینک پیش نورتسو نه که وتوووه ته نانهت تا پاش چند سه ده یه کیش کهس له م ره وه پاش نهم دهره که وتوووه . .

ده یه م : به لام رای نورتسو سه بارهت به دان نانی به بوونی کویلا یه تی داوه به شیوه یه کی کویرانه هه میسه خالیکی لاوازی له سه ره تومار ده کریت ، له و کاته ی که رووخاندن و هه رهس هینانی شارستانی یونانی یه کان و رومانه کان به هوی نهم رژی مه وه به نه نجام هات و به لگی نورتسو به بوونی کویله و کویلا یه تی نه وه بوو که گویه (نایه کسانی یه کی سروشتی) هه یه له نیو خه لکانی کومهل دا . .

که واته له م باسه دا ، نه وه مان بو ده سه لمی که بیره کانی که له فیهله سووفه کانی یونان و لیره دا مه به ستمان له (ئیفلاتون و به تاییهت نورتسو) یه ، بوونه ته که ره سه یه کی بنچینه یی تیکرای بیری نابووری له جیهان دا و له تاییهت کاروانی بیری نابووری له نه و رو یادا که کاریگه ری یه کی مه زن و په نگاوی ته و او ی خویان داوه ته وه بوونه ته هه ونی قوتابخانه نابووری یه کانی پاش خویان و به تاییهت قوتابخانه هاوچه رخه کان .

جگه له مهش گه رانه وه مان بو نهم سه رچاویه نه وه مان بو ده سه لمینی که بیره نابووری یه یونانی یه کان به سه رچاوه ی یه که می میژ ووی کاروانی نابووری ده ژمیبریت و هه رگیز ناکریت که کاریگه ری و ده وری نه مان له میژ ووی نابووری دا پی شیل بکریت . .

سه رباری نه مانه ی سه ره وهش ، له م باسه مان دا گه یشتینه نه نجامی نه وه ی که میژ ووی بیری نابووری و قوتابخانه کانی له نیوه ی دوومه ی سه ده ی چواره می پیش زاییسه وه ده سستی پی کرده و درنژیسی نه و کاروانه شمان به (بیست و چوار سه ده) بو ده ژمیبریت . .

سەرچاوه‌کان :

(٦) د. محمد عزیز/ تاریخ الأفكار الاقتصادية بغداد واسماعيل صبري / دروس في الاقتصاد السياسي چاپی ١ لاپه‌ره / ٢٩٧
كردبوو، پالی پێوهنا كه له‌گه‌ڵ ده‌سته‌یه‌ك له قوتاییانی سوكرات پێكه‌وه
به‌وه‌شاخ هه‌ل بێن . . ئیفلاتون پاش گه‌شته‌كه‌ی بو‌خوارووی ئیتالیا
سالی ٣٨٧ پ. زهات‌ه‌وه بو‌ (شه‌ئینا) پاش ئه‌وه‌ی هه‌ستی كرد كه بارو
دۆخه‌كه‌ی ئه‌وه‌ی هێمن و له‌سه‌رخۆ بو‌ته‌وه . . ئینجا قوتابخانه‌یه‌كی له‌نیو
بوستانێكی دهم شارد‌ا كرده‌وه به‌ناوی (ئه‌كادیمیای) به‌ناوی ئه‌و بوستانه‌وه كه
به (ئه‌كادیمیوس) بیان ناو ده‌برد . . (سه‌یری عدنان عباس علی / الفكر
الاقتصادي / ١٩٧٩ بکه .

(٧) The Lows, BK. XI p. 921.

(٨) The Lows, BK. V p. 721, 742

هه‌روه‌ها سه‌یری د. محمد عزیز/ تاریخ الأفكار الاقتصادية / بغداد
١٩٥٦ لاپه‌ره ١٥

(٩) هه‌مان سەرچاوه‌ی پێش‌ولاپه‌ره ١٦ .

(١٠) ابراهيم كبه / سەرچاوه‌یه‌كی پێش‌ولاپه‌ره ٣٩٠ .

(١١) سەرچاوه‌ی پێش‌ولاپه‌ره ٣٩١

(١٢) سەرچاوه‌ی پێش‌ولاپه‌ره ٣٩١ .

(١٣) د. طارق العزاوي / الفكر والتاريخ الاقتصادي بغداد ط ٢ / ١٩٧٥
لاپه‌ره ٢٤ - ٢٥

(*) ئیفلاتون جیاوازی پیاو‌زنی نه‌كردوه وه‌ر دوکیانی وه‌ك یه‌ك
سه‌یركردوه، وه‌ر یه‌كه‌یانی به‌ینی شیاوی بو‌ته‌وچینه‌ داناه . .

(١٤) ابراهيم كبه / لاپه‌ره ٣٩٣ .

(١٥) الدكتور لبيب شقير / تاريخ الفكر الاقتصادي / دار النهضة /
القاهرة لاپه‌ره ٣٦

(١٦) دكتور شقير / سەرچاوه‌ی پێشو .

(١٧) نطله الحكيم ومحمد مظهر سعيد / جمهورية افلاطون / دار
المعارف / القاهرة ١٩٦٣ ص ٤٥ و د. طارق العزاوي / جامعة بغداد
١٩٧٥ لاپه‌ره ٢٥

(١٨) د. لبيب شقير / تاريخ الفكر الاقتصادي / دار نهضة مصر / القاهرة
لاپه‌ره ٣٧

(١٩) سەرچاوه‌ی پێش‌ولاپه‌ره ٣٨ .

(٢٠) د. طارق العزاوي / الفكر والتاريخ الاقتصادي / جامعة بغداد /
١٩٧٥ لاپه‌ره ٢٥

(٢١) د. لبيب شقير / لاپه‌ره (٣٩) هه‌روه‌ها بن‌دازه‌ پاره‌وه‌كه‌ی
أريك رول / گۆرینی د. راشد به‌راوی / لاپه‌ره ٢١ - ٢٦

(٢٢) أرسطو / السياسة : به‌شی یه‌كهم - په‌راوی یه‌كهم باسی هه‌شتم .

(٢٣) كارو كرداری گۆرینه‌وه - ئالو‌وێركردنی شتومه‌كه‌كان له‌نیو‌خودی نیو
كۆمه‌له‌ سه‌ره‌تانی یه‌كانی ئه‌وسادا هه‌رگیز رووی نه‌داوه، به‌لكو ئه‌و كاره‌ له
(سنووری ده‌ره‌كی) ئه‌و كۆمه‌له‌ ئه‌دا پێك هاتوه‌ سه‌باره‌ت به‌ نه‌بوونی

١ - أرك رول / تاريخ الفكر الاقتصادي / ترجمة د. راشد البراوي /
القاهرة / ١٩٦٨ .

٢ - ابراهيم كبه / تاريخ الاقتصاد والفكر الاقتصادي / الجزء الأول
مطبعة العاني / بغداد ١٩٧٣ .

٣ - د. محمد عزیز / تاريخ الأفكار الاقتصادية / مطبعة المعارف
بغداد ١٩٥٦ .

٤ - د. لبيب شقير / تاريخ الفكر الاقتصادي / دار نهضة مصر
للطبوع والنشر / القاهرة (بدون تاريخ) .

٥ - د. عدنان عباس علي / تاريخ الفكر الاقتصادي / الجامعة
المستصرية / بغداد ١٩٧٩ .

٦ - د. باسل البستاني / الفكر الاقتصادي من التناقض الى
النضوج / وزارة الثقافة والاعلام / بغداد ١٩٨٦

٧ - د. عبدالرسول سلمان / معالم الفكر الاقتصادي / الكتاب
الأول / جامعة بغداد / الطبعة الأولى ١٩٦٦ .

٨ - جورج سول / المذاهب الاقتصادية الكبرى / ترجمة الدكتور
راشد البراوي / مكتبة النهضة / القاهرة ١٩٦٥

٩ - د. طارق العزاوي / الفكر والتاريخ الاقتصادي / جامعة بغداد
١٩٧٥ .

١٠ - نطله الحكيم ومحمد مظهر سعيد / جمهورية افلاطون / دار
المعارف / القاهرة ١٩٦٣ .

١١ - الدكتور رفعت المحجوب / النظم الاقتصادية ١ مكتبة
النهضة / القاهرة ١٩٥٦

به‌راویز:

(١) ابراهيم كبه / تاريخ الاقتصاد والفكر الاقتصادي / جامعة بغداد /
١٩٧٣

(*) نه‌ختی : نه‌قدی .

(٢) هه‌مان سەرچاوه‌ی لاپه‌ره ٣٨٦ - ٣٨٧ .

(٣) بوزياتر سه‌یری : د. لبيب شقير / تاريخ الفكر الاقتصادي / دار
النهضة القاهرة .

(٤) د. محمد دويدار / تاريخ الفكر الاقتصادي / جامعة الاسكندرية /
دار الجامعات المصرية / بدران تاريخ لاپه‌ره ٧

(٥) ابراهيم كبه / تاريخ الاقتصاد والفكر الاقتصادي / چاپی ١ بغداد
١٩٧٣ لاپه‌ره ٣٨٨

جۆرئىك لەو شتومەك و پىداوئىستانە لەو شۆيانەى بە يەكتە دەگەشتن ، كەواتە ئەو گۆرئىنەوئىيە لەئىو دەستە و كۆمەلە سەرەتائى بە جىجىياكان دا رووى داوە كە بارووزروفى سروشتيان جىاواز بوە كە لە ژىرسىيەرى ئەو بارەدا بەرھەمى خوئيان بە دەست هئناو ، نەك ئەو گۆرئىنەوئىيە ئالووزىر كۆرئە لە ناوئاخنى كۆمەلەكان دا رووى داى . . لىرەدا (گۆرئىنەوئىيە) دەستى پى كۆرئە كە زۆرى پى ناچى كارىگەرى يەكەى تەشەنە دەكاتە سەر ناوخۆى ئەو كۆمەلە سەرەتائىنەش و دەبئتە ھۆى پارچە پارچە بوونيان لە ناو خوئيان دا بەو پى يەى ئۆرستو كە دەلى : (كە ھەموو ئەندامانى - خەلكانى - كۆمەلگا سەرەتائى يەكان (خاوەندارىتى يەكى گشتى ئەو شتومەكانەيان) ھەبەو پاشان كە پارچە دەبن لەئىو خوئيان دا ، خاوەندارىتى ھەندىك لەو شتومەكانە بە (خاوەندارىتى يەكى گشتى دەمئىتەو لەئىوانيان دا) و شتەكانى تىرش كە (روخسارىكى پىداوئىستى) تى دا بوو (شىاوى گۆرئىنەوئىيە) بوە لە ئىوانيان دا ، دەگۆرئىنەوئىيە بە پى ي پىوئىستان . .

(٢٤) ئەوئى شايانى باسە ئەوئىيە ، كە پىنج بەشى يەكەمى پەراوئەكەى (ئادەم سىمى) كە پاشان لە سەدەى ھەژدەمەمى زاينى دا دەردەكەون لە ولاتى ئىنگلستان دا ، بە گەشە كۆرئىكى ئەم بۆجسونەى ئۆرستو دەژمىرئىت و بوئەوئى لىرەدا زىاترەوئى سەرەو نرىك بىنەو باشتر و ئىيە ئەو ئىوئىوئىرئى ھەر (مامەلەكەى نەختى) لى دروست دەبى بىخەينە بەرچاوان ، و فرۆشتى خانىرەك بۆنمۆنە دەھىنەوئى : لىرەدا دوو گۆرئەوئى ھەيە (فرۆشپارو كرىار) كە پەيوئەندى يەكى كۆمەلەئىيە ھەيە بەو پى يە (فرۆشپار) واز لە قەوارەى شەكەك دەھىنئى بۆ (كرىار) كە لىرەدا (خانئىو) ئىكە ، كە بە (دەرپەرىنى شەكەكى) «real flow» ناوئەبرى ، كە لە برى ئەو (كرىار) واز لە برىك لە پارە دەھىنئى بۆ (فرۆشپار) واتە «ژمارەكە لە يەكەى نەختى» كە بە دەرپەرىنى نەختى ناوئەبرى : «monetary flow» . . پەيوئەندى ئىو (برى دەرپەرىنى شەكەكى يەكە) (يەكە بەكە كە لىرەدا (خانئىو) مان بە نمۆنە ھىنايەوئىوئى (برى دەرپەرىنى نەختى) كە ئەو يەكە يەكە يەكە يەكى نەختى يەكە لىرەدا بە دىنار ناوئەبەين ٣٠٠ دىنار . . ئەم برى پارەيە (نرخى) يەكە شەكەكى يەكە دەگەئىنى كە شۆينى گۆرئىنەوئىيە كە يەكە ٣٠١ دىنارە (أرسطو - السیاسة لا پەرە ٥٧ . .)

(٢٥) لەو كاتەى كە مەبەست لە چالاكى ئابورى برىتى يەكە تىر كۆرئى مروفۇ لە پىداوئىستى يەكەنى ژيانى دا ، ئەو بەرئىومانەى بەرھەم دىن لە ئەنجامى ئەو چالاكى يەدا ھەردەم (بەھايەكى بەكاربردن) تىادا ھەيە ، واتە تىواناوشىاوى ئەم بەرھەم ھاتوانە سەبارەت بە تىر كۆرئى پىداوئىستى دەست نىشان كراو . . كەواتە ئەو بەرھەمانە بەكە لىكن ئەو گۆنجاوى و شىاوى يەيە ئەو بەرھەمانە دەگەرىتەوئى بۆ (سروشت و خصائىسى سروشتى) ئەو كەرسەو ماددانەى لەو بەرھەمانە بەكار دىن و ھەروەھا (خصائىسى كار) ئى ئوتاقە كەسى يەكە يە ئەو چەند كەسانەى بەرھەمەكەى پى بە ئەنجام دىن . ئەم خصائىسانە تىكرا پىكەئەوئى و ئالە بەرھەمەكە دەكەن كە شىاوى بەكار بردن بن لەلايەن مروفۇئەوئى بۆجى بەجى كۆرئى پىداوئىستى

دەستىشان كراو لىرەدا شەكەكىكى كە يان بەرھەمەكىكى كە ئەو پىداوئىستى يە

دەستىشان كراو ھەرگىز مروفۇ پى نەھىزئىتە دى . . بۆنمۆنە (خامە يەكى نوسىنى رەش شىاوى بەكارھىنانە سەبارەت بە نوسىن ، چونكە لە ماددەو كەرسەبەك دروست دەكۆرئىت كە لە سروشتى دا پاشماوئەبەك بەجى دەھىلى لەسەر كاغەزەكەو ھەروەھا چونكە بە جۆرە كارئىك پىك دى كە خصائىسى تايبەتى دەداتى كە وای لى دەكات كە بە ئاسانى بە دەست بگىرئىت بە مەبەستى نوسىن . بەرئىووم و بەرھەمەكان (بەھايەكى) بەكارھىنانيان ھەيە لەژىرسىيەرى ھەموو شىوئەكانى بەرھەمەئىنان : (بەرھەمى سروشتى) و (بەرھەمى گۆرئىنەوئىيە) . . بەلام ئەوئى شايانى باسە ئەوئىيە كە ھەر لە دەستى كۆرئىتەوئى بەرھەمەھاتەوئىكان دەبە شەكە (يان بلىن بە شەكە ناوئەبىرىن . . واتە جگە لە بەھايەكى بەكارھىنانى (بەھايەكى) تر دەبى ، واتە شەكەكە شىاوى ئەوئى دەبى كە (شۆينى پەيوئەندى گۆرئىنەوئىيە ھەيە) لەئىو ئەندامانى كۆمەل دا . . جا لىرەدا بەھايەكى بەكارھىنانى شەكەكە مەرجىكى بەھايە : واتە بوئەوئى شەكەكە شىاوى شۆينى كارى گۆرئىنەوئىيە ، دەبى بەھايەكى (بەكارھىنانى كۆمەلەئىيە) ھەيە ، كە دەبى كەلك بەخشىكى كۆمەلەئىيەتى پى ، واتە دەبى و مەرجىش دابە كە كەلك بەخش پى بۆ خەلكانى تر .

لە ئابورى گۆرئىنەوئىيەدا ، شەكەكە ، دەبى (بەھايە خوى) ھەيە و لە ھەمان كات دا (بەھايە بەكارھىنانى . .) بەلام يەكەكىيان پىچەوانەى ئەوئى كەيە ، يان بلىن ئەوئى تەرفى دەكات : واتە گەرتو شەكەكەت وەك (بەھايەكى بەكارھىنان) بەكارھىنا لە (بەكاربردنىكى تايبەتى دا) يا گەر خەلوزت لە گەرم كۆرئەوئى مائەكەت دا بەكارھىنا يان لە بەرھەم دا ، يان گەر خەلوزەكەت بەكارھىنا لە بە ئەنجام ھىنانى وزەبەك لە بەرھەمەئىنان لە كارگەيەك دا بەوئى تىواناى بەكارھىنانەكەبەت دوورخستەوئى وەك بەھايەك ، واتە ھەئىبەت بەدەورى گۆرئىنەوئىيە ئەمەر لە لاو رووىكى ترەوئى گەر تۆ شەكەكەت لە گۆرئىنەوئىيە بەكاربىنى راستەوخو لە كۆرئىكى ئالوگۆرئىنەوئىيە دا ياوئەكۆبە شىوئەكەكى ناراستەوخو (واتە بەھۆى پارەوئى) ئەوئى لىرەدا تۆخوت پى بەش كۆرئەوئى لە بەكارھىنانى شەكەكەدا وەك (بەھايە بەكارھىنان) ارك رول - ترجمة راشد البراوي

(٢٦) د. محمد دويدار - الفكر الاقتصادي / دار الجامعات المصرية .
(٢٧) د. محمد دويدار / تاريخ الفكر الاقتصادي / جامعة الاسكندرية / دار الجامعات المصرية . بدون تاريخ . ھەروەھا د. باسل البستاني / الفكر الاقتصادي من التناقض الى التزوج / وزارة الاعلام / بغداد . ١٩٨٦ .

(*) بۆنەوئى چوارچىوئى گشتى بىرى ئابورى بۆنانى زىاتر لىمان روون تر بى ، ئەو بىرە فەلسەفى يە باوئى ئەوساى ئەو كۆمەلەلگا كۆبىلەئىيەتە دەخەينە بەرچاوا و لەبەر ئەوئى مەسەلەى پەيوئەندى ئىو (ماددە و بىر گرتىكى و بىرەتەكى گەلئىك سەرەكەيان ھەيە لە فەلسەفەدا ، واتە لەئىو (بوون و ھوش) دا ، واتە لەئىو مەسەلەى ماددەبەت و ميسالىبەت دا لە

فلسفه‌ی یونانی‌ها که به‌ش به‌حالی خوی له دوو فلسفه‌ها کۆده‌بهنه‌وه :
 فلسفه‌ی ماددی و فلسفه‌ی میسالی که نۆرستۆ به‌ش به‌حالی خوی
 ناوه‌ندیکی ئەم دوو بیره‌یه . . ده‌سته و کۆمه‌له‌ی یه‌که‌میان - ماددی‌یه‌کان -
 له‌چهند هیلێک پێک دێن له‌وانه (قوتابخانه‌ی ئەبونی‌یه‌کان : که رابان
 له‌سه‌ر ماددی‌یه‌تی که‌ونه‌ له (طالیس ئەنیکسامانده‌رو ئەنگیمینس دا
 کۆبۆسته‌وه، له‌سه‌ده‌ی حوتهمی پێش زاین سهری هه‌لداوه . وه‌یلێ
 دووم : بێ‌ره‌وی هیراقلیس ، رابه‌ری ماددی دایلیکیکی‌یه (بیره
 به‌ره‌تی‌یه‌ سه‌ره‌کیه‌کانی له‌ده‌وری جووله‌و ماده‌وه‌یه‌که‌ی دژه‌کان دا
 ده‌سووریته‌وه ، میژ ووی سه‌ره‌لانی سه‌ده‌ی شه‌شمی پێش زاینه .
 هیلێ سێ‌یه‌م : بێ‌ره‌وی دیمۆکریس ، گرنگترین راکانی زووری‌یه‌تی
 که‌ونه‌و نه‌زه‌لی و نه‌مری ماده‌یه ، میژ وویه‌که‌ی سه‌ده‌ی پینجمی پ . ز .
 و پاشان قوتابخانه‌ی نیپکوری (۳۴۱ - ۲۷۰ پ . ز) زووری‌یه‌تی که‌ون ،
 بیری په‌یمانێ کۆمه‌لایه‌تی . مه‌زه‌بی به‌ختیاری و خوشگوزهرانی ، واته
 تام و چیش و نالی ، بیری هوش و هوشمه‌ندی و بیری هه‌لبێژ پراوه‌کان
 بانگه‌وازه‌ توندوتیژه‌که‌ی نیپکوره‌سه‌باره‌ت به‌ئله‌حاد . به‌لام فلسفه‌ی
 میسالی‌یه‌کان له‌چار هیل دا کۆده‌بوونه‌وه (هیلێ فیساغورس : سه‌ده‌ی
 شه‌ش ، پ . ز ، بیره‌ سه‌ره‌کی‌یه‌که‌ی (ژماره‌یی‌یه‌و ورخساره‌که‌شی
 سوڤیه‌ت) . سوڤستانی‌یه‌کان سه‌ده‌ی شه‌ش . پ . ز ، گرنگترین بیری ئەم
 قوتابخانه‌یه (نسبیه‌ت و زانیه‌تی زانییه ، واته‌ نامه‌رزووعی و دوور له
 موضوعیه‌ته ، مه‌زه‌بی فه‌ردی ، واته‌ به‌رژه‌وه‌ندی تا که‌سه‌ی ، زیاته‌وژمی
 روناکییری . . هیلێ سێ‌یه‌میان سوکرات ۴۷۰ - ۳۹۹ پ . ز . : رابه‌ری
 میسالی‌یه‌تی زانی‌یه‌ بیری ئەم به‌ندوه‌سته‌وه‌ له‌سه‌ر ئەوه‌ی که‌ جیهان
 په‌نگاوی بیرو هوشی مرۆفه . هیلێ چواره‌میان فیلاتون (۴۲۸ - ۳۴۸
 پ . ز) رابه‌ری میسالی‌یه‌تی مه‌وزووعی‌یه‌و واتای میسالی‌یه‌ته‌که‌ی ئەوه‌به‌ندوه
 وه‌سته‌وه‌ له‌سه‌ر ئەوه‌ی که‌ (بیری په‌ها) له‌ده‌وری که‌ون و مرۆفه - ئەوه‌ که
 جیهانی خولفانده‌وه . . به‌لام سه‌باره‌ت به‌ نۆرستۆ که‌ سه‌رکده‌ و رابه‌ری
 (قوتابخانه‌ی ناوه‌ندی‌یه‌کی بیره ، ماددی و میسالی‌یه‌کانی یونانی کۆنه ،
 فلسفه‌ی که‌ی ئەم کۆیه‌کی نیوه‌ره‌ دو هیله‌ ماددی و میسالی‌یه‌که‌یه ، ئەوه‌ش
 به‌ جۆراوجۆر شیوه‌ویی بواره‌کانی زانست و زانین نواندویه‌تی ، نۆرستۆ
 له‌م بوه‌وه‌ ماددی بووه ، له‌ تیوری (بوون) دا - ئەنثۆلوجی - مه‌وزووعی‌یه‌تی
 جیهان . . و میسالی بووه‌ له‌ تیوری زانین - ئیپستومۆلوجی : ده‌رون
 سه‌رچاوه‌ی زانییه . . وله‌ هه‌مان کاتیش دا فلسفه‌ی (ستویکس -
 الفیلسفه‌ الرواقیه - هه‌ر له‌ نیوه‌ فلسفه‌ی ئەم قوتابخانه‌ ناوه‌راسته‌دا
 ده‌ژمیرری ، چونکه‌ رابه‌ره‌کانی ئەم فلسفه‌یه‌ش هه‌ر کۆیه‌کی هه‌ر دوو
 فلسفه‌یه‌که‌ بوون : گرنگترین بیره‌کانی ئەم قوتابخانه‌یه‌ی دوا‌ی (بیری
 هوش - هوشمه‌ندی - و بیری هاوجیهانی - کۆسمۆپۆلوتن و بیری نازادی
 کردنی کویله‌و بیری یاسای سروشتی ، ئەمه‌وه‌ هه‌روه‌ها هه‌ندێ له
 فه‌یله‌سووفه‌ به‌گومانه‌کان - الشکوکین - هه‌کانیش له‌نیو کۆی ئەم قوتابخانه
 ناوه‌ندی‌یه‌دا ده‌ژمیرری . (سه‌یری ابراهیم که‌ / سه‌رچاوه‌یه‌کی پێشه . .

(*) نۆرستۆ ده‌لیت که‌ ئەو بوچوونه‌ی ئیفلاتون واته‌ مشاعیه‌تی
 خواه‌نداریتی و ئافره‌ت لای چینی حوکمداره‌کان سه‌رپینچه‌که‌ر هه‌رگیز
 نه‌گه‌وجاوه‌ له‌گه‌ڵ سروشتی مرۆف دا و سه‌رباری ئەوه‌ی که‌ زه‌ره‌ره‌ومه‌نده
 به‌ به‌رژه‌وه‌ندی کۆمه‌ل . . واته‌ لێره‌دا نۆرستۆ پشتگیری خواه‌نداریتی تا که
 که‌سی ده‌کات به‌ به‌لگه‌ی ئەوه‌ی که‌ (خواه‌نداریتی) هه‌میشه‌ پینسته‌ وه‌ک
 هانده‌ریک بو (کار) و ئەوه‌ی لێره‌دا شایانی باسه‌ ئەم به‌لگه‌یه‌ی نۆرستۆ بوو
 پشتاویشت گۆیزرایه‌وه‌ بۆ تیوری‌یه‌کانی خواه‌نداریتی‌یه‌ نو‌ی‌یه‌کان
 به‌تایبه‌ت له‌ بیری فه‌یله‌سووفی ئینگلیزی (جۆن لۆک) هوه (ئیه‌راهم که‌ -
 تاریخ الفکر الاقتصادي بغداد ۱۹۷۳ .)
 (۲۸) د. محمد عزیز / تاریخ الافکار الاقتصادية / جامعة بغداد
 ۱۹۵۶ .
 (۲۹) د. محمد عزیز / تاریخ الافکار الاقتصادية / جامعة بغداد ۱۹۵۶
 لاپه‌ره ۱۹
 (۳۰) هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشه‌لاپه‌ره ۲۱ .
 (۳۱) ابراهیم که‌ / تاریخ الاقتصاد والفکر الاقتصادي / لاپه‌ره
 (۳۲) د. محمد عزیز . سه‌رچاوه‌یه‌کی پێشه‌لاپه‌ره ۲۰ - ۲۱ .
 (۳۳) هه‌مان سه‌رچاوه .
 (۳۴) گه‌وره‌ زانای سۆشالیستی له‌ وه‌لامدانه‌وه‌که‌ی بۆ دورنگ . .
 سه‌باره‌ت به‌ دانسان به‌ گرنگی ئەو دۆزینه‌وه‌ نۆرستۆ تالیسی دایه‌ به‌ توندی
 هیرشی خوی بردۆته‌ سه‌ر (دورنگ) چونکه‌ ئەمی دوا‌ی‌ی‌ان نکوری کردوه
 له‌و دۆزینه‌وه‌یه‌ی نۆرستۆ - ئیه‌راهم که‌ لاپه‌ره ۳۹۶ .
 (*) (پروفیسور مانسدل) ، له‌م بوه‌وه‌ واده‌بیتی که‌ نووسه‌ره‌ چینی‌یه
 کۆنه‌کان (جیاکاری نیوه‌ره‌دوو به‌هاکه‌یان) کردوه ، له‌ هه‌مان ئەو
 ئابووری‌یه‌ به‌ نه‌ج‌ام هاتوه‌وه‌کانی دروستبوونی (ئابووری شمه‌که‌ی
 بچووک و سه‌ره‌لانی ئابووری نه‌ختی ، و سه‌رنج ده‌دری که‌ گۆیه
 چینی‌یه‌کان زیاتر له‌ یونانی‌یه‌کان گرنگیان داوه‌ به‌ کیشه‌ و گیر وگرفتی
 (هه‌لگه‌رانه‌وه‌ی نرخ) و مامۆستای ناوبراوه‌ چهندین ناو‌وپه‌راوه‌ نووسراوه
 چینی‌یه‌کان بۆ نموونه‌ ده‌هینتیه‌وه‌ که‌ دوویاتی‌یه‌ی بردنی چینی‌یه‌کان
 ده‌کاته‌وه‌ سه‌باره‌ت به‌ ئاگایان له‌ مه‌سه‌له‌یه‌ (تیوری چهندینی پاره) و
 رامیاری ریکه‌ختی نرخه‌کان . . هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشه‌ول ۳۹۶ .
 (۳۵) سه‌باره‌ت به‌ بنچینه‌ی به‌ها و جۆره‌کانی . . بۆ زیاتر باش وایه
 سه‌یری په‌راوی پینجم بکری له‌ په‌راوی (په‌وه‌ش) هه‌که‌ی نۆرستۆ که
 گۆراوه‌ته‌ سه‌ر زمانه‌ ئه‌وروپایی‌یه‌کان . . به‌لام ئەوه‌ی شایانی باسه‌ ئەوه‌یه
 که‌ ئەم جیاکاری‌یه‌ی نیوه‌ره‌کان (به‌های به‌کاره‌ینان و به‌های ئالووی) له
 سه‌ده‌کانی ناوه‌راسته‌ دا گه‌یشتوته‌ نیوه‌ فیه‌ی ئیسلامی و به‌تایبه‌ت
 سه‌باره‌ت به‌ ده‌سنی‌شانکردنی په‌لی باج و خه‌راج و جۆره‌کانی و
 پێشه‌ره‌کانی . . چونکه‌ جیاکاری ماددی باجه‌کان کراوه (به‌های
 به‌کاره‌ینان) له‌گه‌ڵ پێوه‌ری به‌هاکان (به‌های ئالووی نه‌ختی) ئەو کاره‌ی
 کۆمه‌لگه‌یه‌کی دوو لایه‌ ده‌رده‌برنی : مشاعی‌یه‌ی ئابووری‌یه‌کی

(٤٠) سهيرى: ماندل / النظرية الاقتصادية / بهشى دووم ١٩٦٨ لاپره

٩١

(*) ثيبكورى - الابيقورية Epicurus بهناوى فهيله سوف نيبكور ٣٤١ -
٢٧٠ پ. ز، گرنگترين بيره بنه رتهى وسهره كيه كانى ثم فهسله سوفه:
(زورى يه تى كهون) - (بيرى په يمانى كومه لايه تى ومه زه بهى بهختيارى -
ناسوده گى - «Rationalism» و) (بيرى هه ليزيراوان: Elite) نه مانه و
سهر باريشيان گهرمه بانگه وازه كهى ثيبكورى فهيله سوف سه باره ت به
مه سه لهى ثيلحاد Atheism وله ههره پشنگيره كانى (ثيفيميرى خاوهنى
يوتوبياى بهناوبانگه .

سهره تباى سروشتى نه گه ينى له (دى) وشمه كيه كى بچوك له شاردا . .

(أكنيدس: النظريات الاسلامية في المالية ١٩١٦ لاپره ٢٦٢ .

(٣٦) د. محمد عزيز/ تاريخ الافكار الاقتصادية ١٩٥٦ لاپره: ٢١ :

(٣٧) د. محمد عزيز/ تاريخ الافكار الاقتصادية / بغداد ١٩٥٦ لاپره

٩٢

(٣٨) ابراهيم كبه / ١ تاريخ الاقتصاد والفكر الاقتصادي / بغداد ١٩٧٣

لاپره ٣٩٩ .

(*) هانى : مامونستايه كى بيرى ثابوروى ثمريكى به . .

(٣٩) سهيرى ثيبراهيم كبه / دراسات في تاريخ الفكر الاقتصادي بهشى

به كم ٩٧٣ .

خلاصة البحث

أهمية الآراء والافكار الاقتصادية اليونانية وآثارها وبقاياها في المدارس الاقتصادية المعاصرة .

د. محمد فاضل قفطان

جامعة صلاح الدين

الاقتصادية الموروثة التي أثرت بدورها على بناء المدارس
الاقتصادية في القرون الوسطى - العصر الوسيط - والمدارس
الاقتصادية المعاصرة كنواة لها . .

خلاصة بحثنا هي . . ان تلك الأفكار الاقتصادية القيمة لتعتبر
اولى المنابع لتاريخ الفكر الاقتصادي والتي بدأت منذ النصف
الثاني للقرن الرابع قبل الميلاد، تلك الفترة التي تقاس لنا باربعة
وعشرين قرناً اذا لم تكن تاريخاً للفكر الاقتصادي العالمي، فهي
تاريخ للفكر الاقتصادي في اوربا على الأقل .

ونستتج من ذلك بانه لايمكن نكران دور تلك الافكار
الاقتصادية اليونانية وآثارها على المدارس الاقتصادية
المعاصرة . .

دراسة تحليلية للآراء والجوانب الاقتصادية التي احتضنتها
الفلسفة اليونانية المتمثلة في فلاسفتها المعروفين (افلاطون
وأرسطو واكزنيفون) وبالاخص افلاطون وأرسطو، تلك الآراء
والجوانب الاقتصادية التي لم تكن بحد ذاتها نظرية مستقلة وانما
كانت في احضان تلك الفلسفة باكملها .

يتطرق هذا البحث الى الأهمية التاريخية لافكار هؤلاء
الفلاسفة الاقتصادية التي تعتبر المنابع الأولى للفكر الاقتصادي،
ذلك لاننا لو أردنا أن نأتي لنحدد تاريخ الاقتصاد تخطر على البال
مباشرة المدرسة الفيزيوقراطية والمدارس الكلاسيكية وخاصة
مدرسة آدم سميث التي نعتبرها كحجر أساس لـ (علم
الاقتصاد) . . ولكن هنا يجب أن نرجع الى المنابع الاصلية للفكر
الاقتصادي وهي الأفكار الاقتصادية لفلاسفة اليونان وآثارها